

Sarusi Mihály

Négy kicsi mérges avantgard

Négy beszély az 1960-as évekből

Négy beszély az 1960-as évekből. A *Hogyan lettem plebánus* és az *Anti-Werther* 1966-ból, a *Szegény ember az árokparton* és a *Pázsit* 1967-ből. Csabán és Debrecenben, Sarusi Mihály főiskolás éveiben születtek. Ezekkel az elbeszélésekkel lépett írói pályája meglehetősen göröngyösnek mondható útjára. 15-25 év kellett ahhoz, hogy folyóiratban majd könyvben is megjelenhessenek, egy csokorba szedve pedig most kerülnek először az olvasó kezébe a szerző első elbeszélő-évtizedének novellái. Hogy a következő négy évtized termése egy-egy kötetben szinte azon nyomban nyomdafestéket kaphasson. A '70-es évek Sarusi-elbeszélései 1981-ben kerülnek napvilágra A CSABAI SZAJNÁN címen. A következő, '80-as évtized beszélei 1990-ben a HANYATTÚSZÁSban állnak össze. A '90-es évekből 2005-ben a TÚL-A-GULÁGból néznek vissza reánk. Míg végül (?) az új évezred első tizedében születő beszélek füzére a 2013-as LAJTABÁNSÁGI ÁLLATMESEK című kötetbe szerkesztődik.

Ötödikként áll most elő az első, a NÉGY KICSI MÉRGES AVANTGARD, a '60-as évtized elbeszéléstermése. Az első, amely tán nem véletlenül (fiatalság: bolondság?): többé-kevésbé polgárpukkasztó (lett volna, ha akkor megjelenhet). Hogy közben jelezze azt az irányt is, amely felé továbbléphet a hangját próbálgató író.

Kis kötetünk címlapján az ekkor egyesek által Csángó Mihunak becézett Sarusi – akkor még hol Sarusi, hol Kurtucz - e beszélek írása idején, amilyenek a debreceni tanítóképző egyik diáklánya látta két nagymagyar csavargás közben a főiskolai ifikör teadélutánján. A viharvert ifjú szerző oldalán kalotaszegi írásos szeredása, benne első kézírataival.

Hogyan lettem plebánus

Nagy a dánomozás Puskáséknál, folyik a dínom. Húsvéthétfő volna, vagy mi a fene. Megjelenik a ház kiskapujában a hegedűs cigány és vidám nótát kezd húzni. Táncol hozzá, hány mellé, vidám kedve van, vagy mi a fene. Rákacsint a humanista Puskás lakatos, hogy ne nekünk vonogasd a vonódat, hanem ott a kecske az ólban, ha azt meglocsolja, kap fejenként tíz forintot. Ambíciója épp lenne a roma gyerekeknek, de csak szabódik, hogy ő nem szokott ilyesmiket végezni. Hogy így, hogy úgy, a lényeg, hogy semmi nem lett az egészből.

Román Százados őrmester magához kéreti az egység írnokát, és kéri, oldjon már meg helyette egy fogas számtani feladatot. A 2,3-at kell beszorozni 10-zel. Az írnok mögé tesz egy pontot, azután felírja a tízest, egyenlőségjel. Most meg mit akar evvel csinálni, kérdi Százados. A tizedesvesszőt egy jeggyel jobbra viszem, és... Maga csak ne vigye azt a vonást semerre, csattan fel. Írja egymás alá tízszer és... Feri bátyám szerint úgy esett az eső, hogy nem is kellett volna jobban.

Régen nem kaptam tőled levelet. Nem sírtam, hiszen boldogságod határtalan lehetett, hogy nagyfiadnak írhatasz, bár az a tény, hogy alig látsz és kezud remeg, félelemmel töltött el, és azt a randa, kukacvágta halált idézte föl benned, ami azóta be is következett. El sem tudom képzelni, hogyan nézel ki ott lenn, a koporsó deszkái közt. Attól tartottál mindig, hogy midőn szépen elszunnyadsz a végtelenbe, hideg sárba tesznek, s pondrók rágják alabástrom húsod. Véred bennem futkároz, már amikor, mert most például forr, lassan, mondhatjuk úgy is, pihen, vagy inkább liheg. Hazaérvén furcsa sírás fogadott. Az első pillanatban nem értem föl, mi ez a részeg szomorúság, én már rég kibőgttem magam. Elfelejtettem, hogy ők földet dobtak rád, míg én magamban, a tömegben, fájóssá könnyeztem ugyan szemem, de nem kellett évekig nézmem tetemedet. Borzalom, hogy e szót leírom, mert az én anyám, te drága, nem tehet ilyesmit, nem válhat azzá. Mesélik, akik láttak, milyen szép voltál. Arcbőröd később csöndesen elsimult, őrangyalod letörülte róla a ráncokat, s azt is mondják még, mintha mosolyogtál volna. Mondják, azért tört ki mindenkiből a sírás, mert olyan gyönyörűen tartottad a fejed, hogy az nem lehet igaz. Hallasz, édesanyám? El sem lehet képzelni, hogy nem hallasz.

Az egyik országúton Pannónia száguld negyvenessel. Azért negyvennel, nehogy a nagy sebesség az árokba taszajtsa őket. Ugyanis ketten ülnek rajta, s óvatos gyerek a kormányánál ülő, nem szeret fölöslegesen kockáztatni, úgyis ketten ülnek rajta. Az emberi életet nem pótolhatja sömmit, de nem ám. Az emberi lét nagy lét, avval nem szabad játszani. Kettejük közül az, amelyik fertály óra után leállítja a masinát, érdekes dolgokat mond. Szomorú hangon rendőrt hiányol. A mellette ülő motoros gyerek még szomorúbban kérdi, hogy miért lenne jó, ha leállítaná őket a hekus. Az, amelyik elől ül, botránkozva tekint hátra, hát létezik olyan ember a földön, akinek ez nem természetes? Annnyira természetes, hogy a fán vannak. Azt akarta mondani a mi haverunk, hogy miolta jogosítványa van, még nem igazoltatták. Szereti, ha igazoltatják, és az örömhöz most még az is hozzájárult volna, hogy nem büntetés lett volna a móka vége. Így se lett, mert mindketten elröpültek a fenébe.

Pongrácz azt tanítja az elsősöknek, hogy az embernek füttyörészve kell az akasztófa alá mennie. Még nem próbálta ki, de biztos lehugyozná a hóhért, hadd egye a méreg. Mosolyogjon az ember, nevéssen, kacagjon, elvégre egyszer viszik akasztani a halandó lelket. Szép halál az, ha az embert valami nagyságos eszméért meglógatják. A szabadságért

az embernek mindent vállalnia kell. Ő is, hogy mindezt ilyen szépen oktathassa néktek, inkább csöndben hasalt a lövészárokban, nem tett sömmi olyat, ami miatt most nem lehetne itt.

Negyedéves bölcsész a barátunk. Már is kiváló marxos hírébe áll, s ő komolyan is veszi, amit csinál. Egy baja van, és pedig az, hogy imádja a zenét, és nagyon szeret zongorázni, s ha csak alkalom adódik, templomi orgonán játszik. Az illetékesek mindég szívesen engedik e csodás hangszerhez, mert már ismerik, s élvezettel hallgatják ők is. Iskolatársai nemegyszer észrevették, hogy a vidéki kiránduláson kámfort játszik és az egyházba somfordál. Szenvedélyének hírt eljutott tanáraihoz is, s egyikük nagyon megharagudott a fiúra. Édes fiam, hogy gondolod, ha kitudódik, hogy épp te jársz templomba, még Nyugaton is híre megy, s az egész világ rajtunk fog röhögni. A Szabad Európának különösen jó falat lesz. A mi barátunknak kitűnő érzéke van a játékhoz, s fölismerte, hogy most alkalom adódik egy kis szórakozásra. Arca elváltozott, s beszéde folyamán egyre inkább megszállott istenhívő félnótás fintora torzította el. Azért járok templomba, mert nagyon szeretem az angyalkákat. Ha leszálnak hozzám, megölelnek, megcsókolják homlokom, végtelen boldogság kerít hatalmába. Mit nekem a nagycsöcsű földi angyalok! Szűz Mária szózatát, megnyilatkozásait hallom! Így magyarázott hosszadalmasan. Az előbb még majd ki csattant az egyetemi tudományos szocialista magántanár arca, most meg szép lassan átváltozott sárgára, türkizzöldre, orgonára, fehérre, feketére, és az isten tudja, hány színre. Először csak csudálkozott, hogy aztán fölismerje a helyzetet. Megállapítása: ez bizony hülye. Barátságosan megveregette a fiúka fejét, mondja csak, fiacskám, mondja, s közben a távbeszélőért nyúlt. A fickó meg most már komolyan sápadni kezdett, mert észrevette, ennek a fele sem tréfa. Szóval az öreg hívta a mentőket, és őt kellett bevitetni, annyira megviselte, hogy a koma megvilágosodása csak játék volt. Ugyanis a barátunk, amikor látta, hogy ebből baj lesz, visszaváltozott, és bocsánatot kért. Ma is él, ha engedik.

Öregapád meséli, aki törzsörmester volt a királyi rácz seregben, milyen részeges disznók voltak a tiszték. Egy alkalommal megjelent annál a hadtápcsoportnál valami tábournok, ahol az öreged szolgált. Riadóztatták az egész egységet, és a fől sorakozó katonák előtt lezajlott a fogadás. A főszakács, a parancsnok, egy tökkelütött százados elüvöltötte magát, hogy így meg úgy. Ezt kötetlenebb beszélgetés követte a tiszték közt, és síri csönd a bakák közt. Magas rangú előljáróját így becézi a most is részeg százados: Tábournok úr, maga mint ezredes, és így tovább. A tábournok azt mondja, minek ez az egész ceremónia, ő itt is otthon érzi magát, s erre leheveredett a fűre. Mellé feküdt az egész brancs, a katonákat meg ette a fene, mert röhögésre nem kaptak engedélyt.

Kedvenc álmodom, éjszakai, alvás alatti, a röplés. Valósággal átélem, nappal majd hogy ki nem próbálom: csak úgy szép lassan lengetni kezdem széttárt kezem, és mint a madár egyre följebb, följebb emelkedem, szép lassan. Van úgy, hogy annyira megijedek a mélységtől, rémülten ébredek föl, s ilyenkor nem tudom, valóságosan röpltem-e, vagy csak alvás közben.

Van egy festő barátom, aki remek érthetetlen elvont képeket készít műhelyében. Azt vallja, hogy ő nem az úri bandának, hanem az egyszerű embereknek szeretne dolgozni. Szerinte az lenne csudálatos, ha csak a munkás emberek értenék rajzait, a züllött értelmiség pedig finnyásan lökné félre. Szerinte ez elérhető, de csak az ő alaktalan képeivel. Kívánjunk neki szerencsét, mert miért ne. Szerintem egy fekete egyenes vonás a budi belső, fehérre meszelt falán kifejez mindent, amit valaha művész megfogalmazni szeretett volna. E

vonásban benne van minden, az égvilágon minden, hisz emberkéz húzta, két kutya nyúzta, a harmadik csak porcintott, az lett a harangja.

Az a legjobb érzés a világon, amikor az ember nyugodtan ülhet a bilin. A kis Ferke világszemlélete teljesen pozitív. Szerinte az árnyékszék a negatív, a bilikó a pozitív. Nagyon tetszik neki az egészségügyi papiros. A múltkor azon számolta ki, hány gólt rúgott Megyeri, a kerületi gólkirály, négy bés. Az igaz, hogy lány, mégis ő rúgja a legtöbb culót. A kis Ferke is sokat szokott rúgni, no, nem a labda mellé, hanem a környező ablakokba. Örül ennek, hiszen lesz mit mesélnie majd a gyermekeinek. Az ő apja sohase mondja el, hány embert lőtt a háborúban. Úgy tudja, azért van a háború.

Délután fél tízkor beteglátogatók érkeznek a fővárosból a tévészé tizenhárom számú tehenészhéhez. Kérdik tőle, mi a baja. Azt magyarázza, hogy „a priori” más volt, mint most „a poszteriori”. Sőhajt négyet a társaság és elmegy. Elterjed az országban, hogy a falu tizenhárom számú tehenészhének prosztátája van. Sokan sírásnak adják fejüket, sokan egyébnek.

Kún Bíró bevonul a kocsmába. Ebbe a cukrászdába ritkán szokott járni. Leül az asztalhoz, kéri az étlapot és elmén. Mén az utcán, a kistabáni utcán, megint bemén egy kocsmába. Ebben a másodosztályúban leül egy székre, sétlapot kér. Nagyon érdekes rajzolatú étlapot kap, aztán kimén. Egyre éhesebben benyit az új büffébe. Az étlapot kiveszi a keretből, és tovább mén. Belép a másik kocsmába, asztalhoz ül, két étlapot kér, mert hogy mindkét szemével látni akarja. Még rengeteg fér a zsebébe, megint távozik. Belép a másik étterembe. Itt nem adnak neki semmit, ismerik. Éppen nem verték meg, csak kidobták. Egy másik kocsmába esik be, s kér egy étlapot. Kiveszi zsebeiből a többi is, és számolni kezdi őket. Kevésnek találja. Bemén a véczébe, és leül.

Sok ember él a földön, mondja Piroska és fölvihog. Óvatosan körülnéz és belerüg az ápolóba. Az ápoló azt gondolja, hogy ennek már fele se tréfa, s gyorsan az ágyához kötözi az ápoltat. Piroskának kifordul az egyik szeme, a másikkal meg bandzsálít egy szépet. Több lakótársa kiugrani készül az emeletről, de balszerencsájükre rács van az ablakon.

Kovács Ferike másodikos. Szalad haza az oskolából, nevetgél, ugrál, krétával ábrákat rajzol a falra és káromkodik. Hirtelen megvilágosodik előtte az élet értelme. Szép csöndesen valami folyini kezd a nadrágja alól a combján, onnan előbb a térdére, majd a lábszárára, végül pedig igencsak érthető módon a szandáljára. A másik oldalon totyogó néni átkiált, hogy miért nem ül le az árokba. Ferike legyint, már mindegy. Tovább nevetgél, ugrál, krétával ábrákat rajzol a falra és káromkodik. Hirtelen megvilágosodik előtte az élet értelme. Szép csöndesen verni kezdi az anyja.

Szép sárgáskék este van, meg egy csomó szúnyog. Meg még állítólag sok jó gyümölcs a kertekben. A kerület minden valamirevaló ifja nagy vidáman masírozott a barackfák felé. Itt is, ott is leválik egy csoport és behatol valami aranyos kertbe. Zsolt barátunk, az egész társaság egyetlen nem direkt csavargó eleme is hozzácsapódik egy kis csapathoz, és udvariasan besétál a többiek után a kertbe. Nem kell mászni sem, az ajtó nyitva áll. Alma, barack és zöld szilva vár barátainkra. Bezabálnak lehetőleg mindent, minek valamit is itt hagyni a tulajdonosnak. Az ing megtelik ízletes sárga almával. Azután hazamennek. A következő este megint hívják a többiek a mi nem direkt csavargó elem Zsolt barátunkat. Ez az este emlékezetes marad neki, míg élni fog. Éppen csak hogy kiérték a

kertek alá, még azon se gondolkoztak, melyik részen nézzenek most körül. Beszélgetnek, morfondíroznak. Hirtelen, mintha a föld alól teremne elő, egy zurálás parasztgyerek kezd kerékpáron feléjük rohanni. Az egész társaság pillanatok alatt szétszóródik, ki merre lát, arra fut. Ugyanis a már említett parasztgyerek a kerékpár hajtása közben sajtós szavakat használ. A mi Zsolt barátunk azonban nem rohan el. Úgy érzi, nem tett ő semmi rosszat ennek az embernek. Az az ember meg olyanokat kiabál, hogy az anyjuk istenit, piszkos tolvaj banda, mit keresnek itt este kilenc órakor. Menjenek haza, mert különben mind agyonveri. Zsolt úgy gondolja, ő nem tett semmi rosszat, ő nem tolvaj, a tegnapi csak játékból volt, sétálni meg szabad, azért nem verheti meg senki. Különben is az ő kertjét mások szedték le, nem Zsolt barátai. Úgy néz ki, a megvadult tehénpásztor nem tudja értékelné az egészre látszólag fittyet hányó viselkedést, mert biciklijét a bokorba dobva nekiesik, és ragyogó rúgással a bal lábát egy pillanatra a fiú tomporába helyezi. Zsolt örült volna, ha egyszerre mindkét talpával, de ez csak álmodozás marad. Kevés ideig még fájdalmasan beletekint oktalanul bántalmazója szemébe, majd váratlan fordulattal vágózni kezd. Nem hisz már tisztasága miatti sérthetlenségében. Csalódottan, keservesen sír. Hát ilyen rossz a világ? Az embernek fölösleges böcsületesnek lenni, úgy látszik.

Az igazság az, hogy ezerkilencszáztizenháromban is így kezdődött a hideg. Előző nap nagy hideg fűjt. Reggel fölkel az apám, ki akar menni megetetni a lovakat, tudja kedves, mi nagygazdák voltunk, és nem tudja kitolni az ajtót. Annyi hó volt. Csak egy hónap múlva olvadt el teljesen, az út menti árkokban sokáig meghúzódott a megkeményedett hó, nem érte levegő. Most is csak el ne álljon a szél, mert akkor hó fog esni. Egyszer meg olyan meleg volt, hogy kiszáradtak a kutak. Erre nem emlékszem, apám mesélte. Az állatoknak bort adtak, hogy meg ne dögöljenek. Persze berúgtak tőle. Az egyik borjút le kellett vágni, három napja nem mozgott, csak amikor levágták, akkor mozgott. Hát igen, ilyen idők voltak ezek, édes fiam. Tudja, kedves, én akkor sokat utaztam. Itthon csak így nyáron voltam, mert a férjemmel télen Abbáziában élünk. Nyolc nyelven beszélt. Már akkor is szállodában laktam, a férjem kapus volt. Bizony, kedvesem, így élünk mi. Kegyelmednek a kecskeól fölötti szobát adom.

Kovács szaki a termelési értekezleten fölháborodott hangon meséli, hogy bemege a segédmunkás a huggyozóba, és kérem, nézzék meg a huggyozót! Mintha tanyáról engedték ki volna föl a dolgozót. Az angol budít le kell húzni vízzel! Ki hallott még ilyet. Mielőtt valakit egyáltalán bevezetnének a műhelybe, föl kellene világosítani az angol budi használatáról. Egy csoportvezető közbeszól, hogy ezt szívesen rábízzák. Kovács szaki örömmel nyugtázza. Jaj lesz ezután az új munkatársaknak. Majd megmutatja nekik, hogyan kell az angol budít vízzel lehúzni.

Ha az egyik vonat fölfelé megy, a másik meg lefele, akkor mi újság van? Hol találkoznak? Szerintem sehol, mondja mellettem valaki. Menj apuskám a francba, ne pofázz bele a szövegembe. Nem lóverseny ez. Az, látod, biztos nem.

Kezében söprű, szájában egy csomó pletyka. Így látni az árva csabai nénéket, amíg csak a szalonna tart. Szerencsére már kevés rajtuk a zsírozó, csontjaikból majd elszáll az a maradék szóbeszéd is. Az elárusító negyven fillérrel többet adott vissza a kellesténél. A nénék jókat vihognak, belekacsintanak egymás fülébe, ez aztán a csemege, nem a csabai vastag. Még ízesebb, mint az, hogy olcsóbb lett a szalonna. Az övük különben sem lett, azóta inkább mind ők eszik meg. A csabai néne nem szereti olcsóbban adni a szalonnát. Az neki sehogy se smakkol. Inkább mind ő eszi meg. Kevesebb az az érték,

amit magára pazarol. A piacon minden néne még nyár közepén is száz szál kolbászt árul, de szalonnát semmit. Inkább magába tömi. Foglaljunk helyet, szalonnázzunk. Együnk katonákat: egy néne, egy kis kinyér, egy néne, egy-két kenyér.

Nyár van, sütnék a napok. Az egyik az égből, a másik a fenekemből. Elnáspárgolt az anyám, természetesen teljesen igazságtalanul. Ideges, valahogy le kell vezetnie. Egy sor bögés után már újra jó kedvem van. Megint pofátlankodásra áll a lelkem. Valahogy csak el kell tölteni az időt. Ki ezzel, ki azzal. Ki a gyermekét veri, ki az anyját dühíti. Mindenki pillanatnyi helyzetének megfelelően. Ki az égre köp, ki pedig az arcát tartja, mindenképpen megkapja a magáét. Én is megkaptam. De akkor még így jópofáskodtam: Mi az abszolút nyomor? Ha a diós tésztába is barackmagot tesznek! Hogy nézett akkor rám. Mennyi fájdalommal, mennyi keserőséggel nézett rám. Énrám. Ma már senki sem néz így rám. Hát az embernek szüksége van az ilyen fájdalomra?

Este van, este van. Ferencz Jóska barátunknak sehogy sincs kedve nyugalomra térni. Az ő lelke, az ő fölfogása szerinti: nincs. Se nem létezik, se nem van. Hát akkor mi van? Hát bezzeg semmi. A mi Ferencz Jóska barátunk meg Üveges Samu, nagyon érdekes módon, mindenben azonos nézetet vall. A problema csak az, hogy mindez szögegyenest ellenkező ideológiai alapról történik. A bort egyazon lendülettel iszák, ám már a rum éltetése nem egyhangú. Ki sörbe önti, ki pedig az asztal alá. De mindezt egyszerre. Egy, kettő, háárom! És már volt, nincs Ferencz Samu meg Üveges Jóska.

Muzsikáló tél van. A szelek hegedülnek az orromon, meg mindenütt. Szép ez a falusi, jó ez a városi csönd, különösen azokban az aranyos fejekben. Azt mondja a néni, adjak már néki valami jó Zsombékos-könyvet. Fakó hangon sorolom az összes eddig megjelentet, s hozzáfűzöm, hogy mindamelllett egyik sincs bent. Keserves arcot vág, mélyet sóhajt, tízig számol, aztán föltör belőle valami ős, valami bús magyar zokogás, ordítva: Mért nem ír annyit, mint Jókai! Bizony, nem tudom. Miért nem.

Erről a falról mindég eszembe jut egy szerelmi tragédia. Szinte már szomorújáték. Az az igazság, hogy azon a helyen, ahová nemsoká nyálam szállt, tavasztól bódult lódarázspár puszilózott. Amúgy szép csöndesen. Nem sejtették, már honnan is érezték volna, hogy életük utolsó boldog pillanatát szagulják, s hogy a vég, ó egek, oly közeli. Hisz a következő mozdulat már megoszlott. Egyszerre kapkodtak szerető és levegő után. Felé. Szerető és levegő. Magyarán egyik se. Belévesztek az én nagy bánatomba, ugye.

Széles a kisiratosi utca, még szélesebb az aradi utca, s legszélesebb a csabai tanyák utcája.

Anti-Werther

Szöke, magas, obsitos mellű nő sétál a bulváron. Mellészegődik egy szakállas festőnövendék, s búbajos szöveget kezd szövögetni. Mindkettőnk szerelme az ember, neked a gyermekem, nekem az alkotáson keresztül. A hölgyismerős, aki nem most áll ki először, megbocsátón belékarol és elkíséri valami kedves helyre, ahol még sokáig játszódtak, míg meg nem unták.

Reggel hétkor fölkelek. Nagyot köpök a sarokba, megmosom az ujjaim közét. Fogaim megkopogtatom, s most egy másik sarokba pökök. Időnként dolgozom. Éjjel meglátogatom a szeretőm, és szolidan mellé heveredem. Időnként alszom, utána ismét szolidan mellé heveredek.

Dél felé jár. A muskátlik most kezdenek rügyezni, a szilvafák szilvájukat hullatják, a barackfák már bimbóznak, a fügefák fügét intenek, a lovak is valami hasonlót. Virul a tavasz, pirul a nyár, vihog a kurva, kirúg a hámból. Ki látott minket?

Két fiatal a Szöke-Tiszán. Beszélgetnek erről, meg arról. Általában semmiről. Körülöttük a tömeg kán-kánt jár, twiszt, ole, twiszt, ole, mambó, meg a többi. Mint a fekete pár, úgy állnak ott. A különbség az, hogy ezek meglehetősen természetesek, és bár jókora rideg fenség van az arcukon, ezalatt végtelen boldogság lapul. Nem látja senki, s mégis. A fiún vastag gumitalpú cipő, csónadrág vékony hajtókával, olcsó zakó, magasra gombolt nyakkendővel fehér ing, arca paraszt arc, keze munkás kéz. A lányon a fehér és a barna durcásan keveredik. Karjának és lábának fele ilyen, fele olyan. Kosztümje gyönyörű fehér nejlon. Válla a szeplőtelen szüzére emlékeztet, karja mintha a pokolban sült volna. Egyesek csúnyákat néznek rájuk. A fiú tizenhét éves, a lány tizennyolc. Nem táncolnak, csak állnak. Egyesek furcsán néznek rájuk. S a lány így beszél: Ahogy ön jobbnak lássa. És a halak máris fulladozni kezdenek a sárga Tiszában.

Zsótér Böske nyafog. Szidja az apámat meg az anyámat. Állítólag a te feleséged. Hogy én tartottam a gyertyát? Meglehet, sok minden meglehet. Egy azonban bizonyos, hogy nem tudok nélküled élni. Először is tisztázzuk, kiről van szó. Néha magam sem tudom. Nem hinném, hogy Zsótér Böske. Akkora iksz lába van, hogy beillenék kecskelábnak. Különb is Zsótér Böske a te feleséged. Talán Te kellenél? Esetleg valami kóbor kutyanak. Vagy kóbor kutya párjának. Vagy Zsótér Böskének. Annak a Zsótér Böskének, amelyik oly nagyon kedveli az akácmézet. Esténként magára önt három kila negyven deka mézet, akácmézet, s úgy bújik melléd. A szomszédok azt mondják, így se bírod. Félsz, hogy a méz rád ragad, s inkább kipattansz az ágyból, és uccu neki, vesd el magad, a szomszédba mégy, ahol nem kell mézet is nyalnod. Ihaj, csuhaj! Mondod te. Fusson, ki merre tud! Mondom én. Zsótér Böske kezdi önteni nyakig meztőláb bőrére az akácmézet. Hallod, az akácos úton! És nevet és vonaglik. Arról beszél, milyen peches volt eddig a lottózásban. Azt mondja, hogy csak egy találat volt, de hát annyi a lónak is van.

Vízért megyek az ártézi kútra. Persze ha engedném, három pillanat alatt megtelne jó sűrű esővízzel. Vesztettül zuhog. A Körös-parton csuklyába bújt bajszos bácsi hatalmas föcskendővel locsoli a virágokat. Nyugodtan, komótosan. Talán arra gondol, hogyan vesztette el a szüzességét? Hogy tán akkor is így szakadt.

Reggel hétkor fölkelek, és nagyot köpök a sarokba. Megmosom az ujjaim közét, fogaimat megkopogtatom, s lepököm a szobám falát. Délelőtt nevetséges helyzetbe

kerülök, azután estefelé csöndben megiszom két kupa bort, és óvatosan befekszem a második árokba. Azért nem az elsőbe, mert azon általvágódva dőltem ebbe egy-két napra. Szagulom a földet, harapdálom a füvecskét. Mindent pannarámába látok. Aztán semmit se.

Örzse magában ül a padon a Margit-sziget pesti oldalán, közel a vízhez. Mellette átlátszó műanyag táska tele mindenféle-fajta könyvvel. Biztos segédmunkás az egyetemen. Kezében színes borítójú költeményes kötet. Gondolhatjuk, hogy az, mert minden lapnak csak a közepén látni írást. Ilyen pocséklást csak költő urak végezhetnek. Örzse átszellemült arccal olvassa immár negyvenkilencedszer: Nőt az alakja, férfit a férfierő tesz széppé. Az előbbivel tisztában van, de az utóbbi eleddig távoli világ volt nekije. Örzse olvas, egyre olvas, majd szétnéz. A mellette elsétáló fiatalemberek rémülten iszkolnak tovább. De hát bűn az, ha valaki ismerni szeretné a világot? Hiszen biztos szép lehet.

A Vásárcsarnok előtt többek között megáll egy mit tudom én hányas villamos. Szép csöndesen lefelé lépeget róla egy álmodozó hallású, borostás képű fej. Egy amolyan fizikus. Vagy talán olyan, aki elvből gyilkol. A lényeg az, hogy húszéves kora ellenére szép csöndesen kászálódik lefelé a mit tudom én hányas villamosról. Egy mit tudom én hogy hívják leánya reaköhög szelíden a mi ifjúnkra: Talán jó reggelt, öregfiú! És belöki a Dunába.

Szokolai Dezső Tihamér barátom fölhajtott a múltkoriban egy nőt. Legalábbis állítólag az volt, és mi tegyük föl, hogy így van. Az illető lányka szőke tollat visel a fején. Mondom, visel, hiszen minden két-három hét után színt vált. A jelen pillanatban tehát sejtelmünk sem lehet arról, hogy fekete-e, vörös-e, avagy netán semmilyen. Többen kijelentették hivatalos személy előtt, hogy parókája van. Azt tudom, hogy rókája van, az aztán van, illetőleg volt. Szép virgonc rókákat eregetett valamék éjjel az asztalra, amit egyesek rosszhiszeműen bárpultnak tartanak. Föl is mosta. Azután őt kellett. Szóval mondom híveim, ez a szelíd testű lélek rávarrta magát az én Szokolai Dezső Tihamér barátomra. Rá is fázott, nem tudta, kivel beszél. A lényeg, hogy véresre vert pofával vánszorgott haza, miután megnézték négyesben A hölgyek örömét. Nagyon megnézték. Utána elmentek haza és lefeküdtek.

Azt mondják, a tizennyolc éves lányok a legszebbek. Szerintem is. Erről beszél már hetek óta egy különben félhülye fickó. Minden nap elmondja naponta tizenkétszer, utána elmegy haza és szép csöndesen lefekszik. És álmában olyan tiszta, mint a ma született báránka. Amilyen ártatlan lényegében ébren is. Amikor fölébred, ilyen nótákat fúj: Kárikittyom, kárikittyom, csuhajra!

A felvégi temető sírásója. Érdekes ember. Az a szórakozása, azon kívül, hogy elég nagy van neki, hogy vaskeresztekot gyűjt. Természetesen ez nem olyan egyszerű dolog. Akinek van, az rejtegeti, akinek meg nincs, attól elég körülményes a beszerzés. Abból indul ki, hogy az illető hőn szeretett izéjét valószínűleg magával viszi a sírba is. Szóval nagyon eredeti sírásó. Ilyen sírásót még életemben nem láttam. Egy-egy kiásott gödre világcsodának számít. Hát még amit nem ásott ki. Általában azért mind kiássa. A nők különösen kedvelik. Amék nő csak eccer is járt Pesten, mind hozzá jár. Tapasztalt az öreg. A falu legöregebb

anyókája megölte magát miatta. Százhárom évét dobta a kutyáknak meg az ebeknek. Ej, ej, sírásó koma! Sírjunk együtt: Oá, oá!

Ez az átkozott Varga Julcsa megint elcsavarta Szenczy Mysó fejét. Először mindez vagy öt évvel ezelőtt esett meg. Amint hallom, most meg a lány. Szenczy Mysó nagyon rendes gyerek. Szenczy Mysó karakán gyerek. Erre a falu népének többször rá kellett jönnie, s most sem csalódott senki, legföljebb egy-két banya. A sírásó is benne volt a csízióban. Benne is maradt, mert neki kellett elvennie az asszonyt. Mérgében lepisálta eddig meghótt szeretőinek a sírját. Még ma is él, ha meg nem halt.

Reggel hétkor fölkelek, és nagyot köpök a sarokba. Megmosom az ujjaim közét, fogaim sorra kopogtatom, s a tükörben össze-vissza pököm magam. Amúgy magyarosan, ámbátor ki tudhatja? Valószínű, hogy így pököd a más nemzetbe tartozó is. Valószínű, hogy ezután belemerülök egy kék pár szem csudálásába. A csudálkozásnál nincs csudálatosabb. Például ha egy kék szemű, vagy barna szemű, szőke hajú, vagy fekete hajú lány kérdőn rám néz, mert azt mondom neki, hogy szeretem. Bizony isten, ezt még sohase hazudtam. Végül is így éreztem vagy százszor. Nagyon sajnálom magam, megyek is aludni. Szép álmokat, csau!

A zenekar vinnyog, mint a kutya. Nem táncol senki, asztalnál ülnek. Mindenki húsz éven aluli. Ha a ritmus különösen vérpezsdítő, a belemenősebbek az asztalt verik. Olyan hangzavar van, hogy az ember csak akkor élvez valamit a zenéből, ha kiül a bár előtti padra. Ha valamit mondani akarsz a szomszédodnak, a szünetre, mire sor kerülhet rá, elfelejted mondókád. Többen kezüket a fülükön tartják, így egész szépen elszórakozhatnak. A muzsika olyan, mintha zene lenne, csak még valami érdekes zúgás jön hozzá. Ilyesmi lehet a mennyek zenéje. A fiú ránéz a lányra. Még sohasem látta, új lehet itt. A lány is észreveszi. Még sohasem látta ezt a fiút. Milyen csodálatos ez a lány. Milyen bűbájos ez a fiú. Te, én szeretem ezt a kislányt. Nem merném senkinek se elmondani, de szerelmes vagyok ebbe a fickóba. Nézik egymást, az már nem is nézés. A helyiség hangulatvilágítása szinte varázsszóra eltűnik, és fény, fény, fény lesz minden. A lány izzó villanykörte, csak az arcát lehet látni. A lány néz és semmit sem lát, csak lángot, tüzet, vizet, bíbort, más semmit. Egyszerre indulnak egymás felé, és már ölelik, szeretik, kívánják, csudálják egymást. Csodálják magukat, hogy ez megeshetett velük. Csodálják a másikat, hogy milyen szép. Csodálatos, hogy szeretik egymást. Csodálatosan érzik magukat. A szerelem ilyen csodálatos, a kutyafáját.

Reggel hétkor fölkelek és nagyot köpök a sarokba. Ujjaim közét mosogatom, fogaim kopogtatom, s megint a sarokba pökök. Elmegyek a fürdőbe, s ott kikezd velem egy fickó. Úgy nézett ki, hogy szerelmes lett belém. Megesik minden emberrel az ilyesmi. Szokás szerint már fél órája zuhanyoztam, nincs jobb a rám ömlő víznél. Valószínű, hogy a barátunk mást gondolt, mert füleit a szája széléhez érintve megszólított. Látszik, hogy én még fiatal vagyok, nagyon szép a bőröm, ha neki ilyen lenne, nem hagyná parlagon. Vigyorog és bámul, bámul. Magamban szép csendesen elküldöm a mamája mellé alukálni. Beszél, és közben megkérdi, nincs-e szükségem egy kis hátmosásra? Kevésbé udvariasan meglököm, majd a nyakát szegi. Föláll, s megint kezdi. Örülne, ha elmennék hozzá, ügyesen megmosnám neki a hátát, mert ő már sajnos nem éri el a kezével. Azt mondtam neki, hogy én igen, és belerúgtam. Mérgemben csak úgy meztelen hazarohantam, és mikor lefeküdtem, többször egymás után elájultam az ijedtségtől.

Vala egy asszony és ennek az asszonynak vala vagy négy lánya. Vala ennek az öt lánynak

egy Sarolta nevű fia. Ennek a Pista hívású lánynak vala egy szeretője. Ez vala egy nagyon szép szerető, egy olyan igazi szerető. Egyszer azt mondja ez az igazi szerető, hogy ő nem is igazi szerető, hanem csak egy tehén. Vala ugyanis neki annakfölötte két bikaborjú fejőstehene. Viszont ezek már valódi fejőstehenek. Ha valaki fejni kezdi őket, általában nagy botrány kerekedik abból kifolyólag. Vala egy asszony és ennek az asszonynak vala vagy négy lánya. Vala ennek az öt lánynak egy Sarolta nevű fia. Ennek a Pista hívású lánynak vala egy szeretője. Ez vala egy nagyon szép szerető, egy olyan igazi szerető. Egyszer azt mondja ez az igazi szerető, hogy ő nem is igazi szerető, hanem csak egy tehén. Vala ugyanis neki annakfölötte két bikaborjú fejőstehene. Viszont ezek már igazi fejőstehenek. Ha valaki fejni kezdi őket, általában nagy botrány kerekedik abból kifolyólag.

A réten róka beszélget saját magával. Arról csevegnek, hogy milyen csintalan ez a ronda idő. Jó lett volna lemenni a Balatonra, de ez az eső betett. Csirkeháziék már lassan jönnek vissza, jó meleg volt majdnem végig. A fülledt idő azért kell, mert olyankor minden pipi nagyon elbambul, könnyű elkapni őket. Meglehetősen kedveli a jércehúst. Legföljebb tizen-nyolc éves lehet.

Fölkel és azt mondja, ne számárokodj. Megint fölkel és azt mondja, hogy ne szemtelenkedj. Amikor legközelebb fölkel, azt mondja, hogy azért ami sok, az sok. Megint fölkel és azt mondja, lényegében tetszel, csak ne akarj egyszerre mindent megkapni. Fölkel s azt mondja, ez már nem tréfabeszéd. És fölkel s azt suttogja, most már a feleséged vagyok, nemde?

Kovács Dénes kimegy a csatornára korcsolyázni. Szép hideg idő van, a hó hull, a jég fagy, mint az isten. Kovács kartárs utoljára huszonegy éve volt jégen, de akkor nem két, hanem egy korcsolyája volt. Hol az egyik lábára, hol egyikre sem tette, elvégre a falunak talán három darabja akadt. De most aztán pótol mindent, egyszerre fog mindkét fél lábával korizni. Megy is, mármint alóla a jég. Egy ilyen tótágas mutatvány után Kovács kartárs hirtelen eltűnik a szemhatárról és már nem látni mást az egész nagy távolságban, csak a fölcsapódó hullámokat. Arról van szó, hogy egy pillanatra a víz megunt a hátán tartani a jeget. Mit tett erre a barátunk? Azt, ami másnak eszébe sem jutna. Télen még úgysem fürödtem, és két, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz, tizenegy és fél csapást hajtott végre sikeresen. Boldogan ment haza, a felesége azóta is zárt osztályon van.

Ismerek egy lányt, aki kommenciós kurva volt egy kuplereyban. Amikor kérdezték, melyik osztályba tartozik, elég tudatosan bevallotta, hogy ő kommenciós béres volt. Be is írták, hogy szegény paraszt.

Hát, ami igaz, igaz, kinek mi köze hozzá. Élünk úgy, mintha törvényesen is házasok lennénk, s majd pár év múlva elmehetünk az anyakönyvvezetőhöz is. Ha rajtakapnak a diákszállóban, legföljebb előterjesztenek kitüntetésre, vagy esetleg lovaggá ütnek. Nem kedveljük a sok szertartást, de éppenséggel el tudjuk viselni. Ha beírnák a személyimbe, hogy férjezett, csak dühbe gurulnék. Gyerek nem lesz, annyira ösmerlek. Különben nem is mentem volna hozzád. Talán időnként rosszul fogalmazok, de hát egyszer van az embernek olyan barátnéja, akit el is fog venni feleségül. Ábrahámnak hívnak s kőműves vagyok.

Kati azt mondja Ferinek, az övé akar lenni. Feri azt mondja, nem akarja elveszteni a lelke tisztaságát, szó sem lehet róla, legföljebb ha a felesége lesz, de még akkor se biztos. Csak ne bízza el magát. A szerelem nem valami játszótárs.

Mihály gazda szereti a szeszt, a dohányt, s csak szeretné a menyecskéket. Egyesek szerint mindez nagyon is érthető. A felesége tejet iszik, ha rá akar gyújtani, akáclevelet sodor, és meglehetősen telhetetlen módon szeretné az urát. Hát ezért szereti Mihály gazda a szeszt, a dohányt, és csak szeretné a menyecskéket. Még a legrosszabb asszony is azzal kergeti el magától, hogy éppen most van a betegsége. Szegény Mihály gazda már arra is gondolt, hogy valami kutyussal kéne egyezkednie, az is kíméletesebb lehet a feleségénél.

Bimbó sógor is nevezetes valamiről. Az ő nevezetessége abból áll, hogy éjszakánként macskákat fogdos össze, farkuknál egybeköti őket és nagyot rúg beléjük.

Az én Bagóka barátom most éppen arra vár, hogy a sült csaj a szájába hulljon. Szája tátva, szeme úgyszintén. Orra lukas, fülét hegyezi. Csönd van. A csönd úgy röpköd, mintha nem is lenne. Röpülünk mi is vele. Bagóka klassz srác, azt mondják a lányok. Nem szélhámus, de olyan becsületes a tekintete. Ez biztos feleségül venné őket. Az lehet, hogy őket, de az egyiket, azt kétlem. Sokszor odamegy hozzá valami nő, de ő csak azt hajtogatja, hogy nem, nem! És reáüt a kisleány kezire.

Magme olyan csajról ábrándozik, akit ha meglát, mondjuk elájul. A kislány addig cirógatja, míg észre nem tér. A leányzó azt mondja neki, hogy ásó kapa meg a nagyharang, és boldogan harapdálja a lába ujját. Magme erre megint elájul.

Meleg idő van, a nap olvasztja a szíveket, a hold fagyasztja a reményeket. Óvatosan jár, kél a napfogyatkozás az égen, igyekszik betölteni hivatását. A hold időnként köp egyet. A nap különösen meleg fej lehet, mert nem engedi közel magához a körülötte keringő bolygókat. Hím- vagy nőnemű, nem tudom.

Reggel hétkor fölkelek és nagyot köpök a sarokba. Ujjaimat lubickoltatom, fogaimat kaparászgatom, s az ablakot pökésemmel szépítem. Az utcán járkáló egyedek nem sejthetik, mi folyik bent. Ugyanis közben lefeküdtem. Arról beszélgetek magamban, van-e igazi barátság férfi és nő között. Ez csodálatos tárgy. Amikor ilyesmiről tárgyalok álmaimban, nagyon fáradtan ébredek. Igyekszem tapasztalatokat gyűjteni, és akár szerelemből barátkozik az ember egy nővel, akár pusztán barátságból szereti, mindenképp karikás lesz a szemem. Az én szép szemem.

A mesebeli télapó fél nyolc körül kel. Szétnéz, belenéz a mellette fekvő asszony fekete szömibe, kinéz az irdatlan fehérségbe és inkább visszaheveredik. Sokan csak az ilyen leheveredésért lesznek mesebeli mikulások. Az én Örsém is szeret horgászni. Engedélye nincs, de hát nem azzal akar ő halat fogni, mondja az arra kőszáló vadórnek. Véletlenségből úgy veti hátra a zsineget, hogy a gátőr fölragad a horogra. Otthon aztán csodálkozhatott az anyja sógorának a keresztlánya fia, hogy ekkora naphalat még életében nem látott.

Reggel hétkor fölkelek és nagyot köpök a sarokba. Megmosom az ujjaim között, megkopogtatom fogaimat s lepököm az ajtót. Még életében nem volt leköpve, azért tettem ezt vele. A májusi napsütés rendkívül egészséges, s mivel most éppen szeptember van, ügyes mozdulattal fekszem a szökröny elé és lassan kúszni kezdek alája. Nem mondhatni, hogy könnyen megy, ugyanis mindössze három kisujj a hézag. Valahogy sikerült, s ettől fogva mosollyal a fülemlen aludni kezdek, attól függetlenül, hogy semmiféle kezdetre nem emlékszem.

Azért ízléses a vadalmafa, mert nincsen rajta fügefalevél. Én egyáltalán nem szeretem a fügefalevelet. Épp a legízletesebb paprikafákat rejti maga alatt. Meg különben is, mi közöm hozzá. Még ha arról lenne szó, hogy néhány pillanatig aludni kell, még megértem, de ez nem szükséges. Én legalábbis így látom. A dolgos medence a legcsodálatosabb a világon. Lehet ippeg más névvel is tisztelni, úgymint proletár medence, szorgalmas medence, ügyes medence, tanulékony medence, fürge medence, rugalmas medence, szóval tevékeny kis medencécske. No, nem akkora, mint a sportuszoda, megteszi jóval kisebb is. A fenéke se kutya.

Arról vitatkozik két hottentotta, hogy mi az élet értelme. Az egyik szerint egy darab fókacomb, a másik szerint elég a szelleme is, elég, ha arra gondol a hottentotta, hogy van a világon olyan is, hogy rozsmárcomb. Ez az eredeti, tiszta szépség, maga az élet értelme. Csak köpjön az ember akkorát, hogy meghallja a fókacomb is, és már érdemes volt élni, volt értelme remélni. Ez az őzcomb azután repülni kezd és belepottyan a hottentotta ölébe. Ez a hottentotta kislány azután bevezet egy szakadékba, s azt mondja, élet vagy halál, kolompír vagy fakanál. És köp egyet, de semmi sem pottyan az ölibe. Beszélgetésük ellenben rendkívül tanulságos volt, hisz fény derült az élet értelmére.

Zsebes belenéz az eszterházikockás füzetbe, magára ölti a franciakockás zakót s elmegy. Fölszáll az első villamosra és megkezdi aznapi dolgát. Az első egy dagadt hölgy. Melléfurakodik, megsimogatja a mellét, aminek az pajzánul megőrül. Belenéznek egymás szemébe és már tudják is, hogy én a tied, te az enyém. Ezt különösen a mi Zsebes barátunk tudja, és ott a villamoson egy állító helyben meg is teszi. Magáévá teszi a néni bukszáját.

Rövid volt ez a holnap, és nagyot sóhajt Teréz néni. Teréz bácsi nagyon jó pofa néni, mindig csókra áll a szája. A holnap is azt jelenti nála, hogy nem oda Buda, lesz még ünnep Terézéknél. Teréz bácsi szült már vagy öt gyereket, egy lányt s két fiút, de szeretne még. Tizenhárom évével el is képzelhető. Ezután elmegy és megkapálja a búzát.

Szűts barátom a kulacsba dugja ujját, hogy megvizsgálja, mennyire hideg a víz benne. Mellette fekszik legjobb szeretője és azt mondja, hogy ez aztán az abszolút esztétika. Szűts barátom mit tehet, mérgében beleköp a kulacsba s átnyújtja higiénéjét emlegető legjobb szeretőjének, igyon már egy kicsit, ne csak beszéljen.

Két gólya beszélget. Az egyik azt mondja, hogy mi újság van, a másik azzal felel, hogy hány óra van. Ebben aztán megegyeznek, isznak két-két nagyfröccsöt és elmennek haza az asszonyhoz. Megölelik, megcsókolják nejeiket, aztán kimennek a szalmakazalba, s ott vetnek maguknak ágyat.

Máriban az a jó, hogy olyan girhes. Kevés lány akad, aki ennyire randa, és én szeretem a különlegességet. Nagy recés fogai vannak, lábai görbék, szőrösek, térde kész bonctan, füle válláig ér, keze puffadt, szederjes, körme canti fekete, orrából nagy szőrök lógnak, ülepe nincs, melle annyi, mint Tóth Bandinak, aki negyven kiló. Ruhában hogy néz ki, nem tudom, úgy nem lehet ilyen érdekes. Az apja ügyvéd, van miből fölöltöztetni a lányt. Gondolom, nagyon csinos lehet.

Merengő fenék ül a padon. Ügy tesz, mintha nem figyelne semmire, csak ülne, ülne. Pedig nem is ül, hanem jócskán stírol bele a magyar légbe. Ez nagyon szép lég, ugyanis nem messze tőle két pajkos fiatalember sétál, és az útjukba akadó leányokat meg-megölelgetik. Erre vár

már évek óta a mi hölgyünk is, és nem szeretné elszalasztani a kínáló alkalmat. Új pózt vesz föl, most már jöhettek ti csintalan fiúk. Azok meg jönnek, mintha mi sem történt volna. Melléülnek és bele-belesúgnak valamit a leány fülébe. A szegény leány először elvörösödik, aztán látszik rajta, hogy elszánta magát arra, amit a fiúk suttoztak a haja alá. A fiúk ugyanis azt suttozták a nyakára, hogy szerelmesek beléje mindahányan csak itt vannak, válasszon közülük. A lány, aki eddig oly sokat várt egy fiúra, most könnybe lábadt szemmel föláll és elrohan. Milyen tündér fiúk, de ő nem tud választani. Hogy szereti mind a kettőt, csak hát mindkettőnek mégsem lehet egyszerre a felesége. Kivánszorog a Lánchídhöz és beléveti magát. A fiúk keservesen siratják, hiszen ők egészen komolyan szerették volna a kedvest szeretni. Nagyon tudták volna szeretni, a sorrendben megegyeztek már.

Te túl hibátlan vagy. Hideg mérlegelő, mindenben tudatos, tiszta lelkű, szép, szóval hibátlan. És éppen ez lett a bűnöd, e büntelenség. Nem érthetsz meg senkit, nincs semmi gyengéd, ami miatt szeretni lehetne, ami miatt szeretni tudnál. Nincs benned semmi ösztönös, semmi olyan, ami miatt valaha is szenvedned kellene, ezért aztán a végén még boldognak is fogod magad képzelni. Csak éppen asszony nem leszel. Mert engem nem szeretsz.

A nagyfejű muzsikusnak be nem áll a pofája. Azt magyarázza a primásnak, hogy ő is ember, nem kell mindjárt kibelezni, ha megtéved és a banda borraivalóját hazaviszi az asszonynak, kis örömet szerezhet neki, nemcsak az a zsvány szomszéd Késes. Késesnek az a ronda szokása van, hogy amikor ő eljön a bárba dolgozni, átjár a magányos kurvához. Az én feleségem örülget is ezeknek a látogatásoknak, tegnap mondta, hogy ő mennyire magányos. Mit lehet itt tenni? Hát szóval ezért lopta el a pénztárt. Közben tovább verik.

Kovács Márti.

A szerelem öl, rombol, ha életünk értelmének érezzük, a szerelem épít, emberré tesz, ha valamely eszme megvalósulásáért küzdő egyén támasza lesz. Így beszél a Nagyenyedi Fűzfa és beleköp a saját fülébe. A nőt a feneke, a férfit a büszkesége teszi széppé, mondja Tinódi Lajcsi. És beleköp a saját alsó fertályába. Bele.

Vakítóbb a nevető szem gyémántja, mint a könnye. Leköpöd te elmúlt szerelmeidet, mindazt, ami sírásra kényszerítene. Beleröhögsz a világba, s csak az érdekel, ami a jövőt jelenti. Boldognak, vidámnak, munkásnak, alkotónak születted. Vannak emberek, akiknek nyűg az élet, folyton csak nyavalyognak, hogy ha akkor Ő szeret, másképp fordul az élet. Hát te aztán nem ilyen vagy, téged győzni teremtettek. Mit neked a múlt, ha megállásra, alkura készted. Csak az érdekel, ami a boldogsághoz vezet, ha ezer örömmön át is.

Akkor most abba a sarokba.

Szegény ember az árokparton

egy falusi embernek volt egy fia s föladata az iskolába s már négy éve hogy dicsérik az ő fiát hogy az ő fia a legjobb tanuló az iskolában s egy napon az apja fölment az iskolába hogy megkérdezze a tanítót hogy igaz-e amit mondanak s egyszer a tanító kieresztette a gyerekeket az iskolából s mihelyt a gyerekek kimentek az iskolából betoppant az ajtón a fiú apja s megkérdezte a tanítótól hogy igaz-e hogy Pista jól tanul s erre a tanító azt mondta hogy Pista a legjobb s erre az öreg megörült s mikor a gyerek kijárta a négyet elvitte a fiút a városba hogy ott beadja a gimnáziumba s ott a többi fiúk Pistát csak csúfolták heccelték a csizmájával s mikor az apja bement a városba hogy a fiút meglátogassa a fiú szégyellte az apját

Közeledtek a fehérek, és azt mondták róluk, hogy összevissza zabrálnak. Gyorsan felraktunk minden szerszámot, gépet a vagonokba, és föl vittük Pestre. Amikor visszafelé jöttünk, Szolnoknál talákoztunk azzal a személyvonattal, amely utolsónak jött Csabáról. Nem vittünk magunkkal sok ennivalót, nem gondoltunk arra, hogy sokáig nem mehetünk haza. Így aztán hamar megéhezünk. Kérdezősködtünk, hol kaphatnánk valami harapnivalót. A Vörös Hadsereghez küldtek. Ott örömmel fogadtak minket, mert éppen akkor sztrájkolni akartak a dunántúli vasutasok, nem fogadták el az új pénzt, csak a jégforintot. De a sztrájk elmaradt, megijedtek, látták, hogy akkor mi dolgozunk. Mi Szombathelyre mentünk, a többi Kaposvárra. Azok majdnem ott maradtak, csak segítség mentette ki őket. Amikor az Internacionálét játszották, levertük az urak fejéről a kalapot.

Az volt még érdekes dolog, amit a mesterem gyerekével megéltem. Kovácsinas voltam a szomszéd házban, ott, ahol most a ti lakások van, annak a helyén állt az öreg műhelye; a mostani melléképületben, ahol Eszti néni lakik, ott laktak. Naponta négyszer-ötször el kellett vezetni a fiukat a klozetra, mert vissza kellett dugni a végbelét. Hát ez nagyon érdekes eset volt. Mostanában sokat emlegetem.

Eszti néni boldogtalan ember volt. Gáspár már a harmadik férje volt. Az első Szibériában maradt. Várt rá vagy tíz évig a mi Esztink, aztán jött egy suszter, vele élt néhány hónapig. De nagyon részeges volt, elzavarta. Gáspárral jól kijött, de a szerencsétlenje rákban meghalt. Esztike egyedül maradt, nyugdíjba is ment, úgy érezte, nem kell senkinek, felakasztotta magát a padláson. Tőlem kért hozzá kötelet. Azt mondta, a disznót akarja megkarikázni. Hát a szerencsétlenje meg magát karikázta meg, a nyakába tette. Tovább nem tudom.

Ez a Jani, a mesterem gyereke, különösen szerencsétlen volt. Néhány év múlva tüdőbaj vitte el. Hát még a mesternél is. Mert hogy nekem a tizenkettőből csak öt testvérem nőtt fel, még érthető, mi proletárok voltunk. Úgy látszik, a földes szoba az iparosoknak se használt.

Páncélvonatunk már hetek óta vesztegelt a nyílt pályán. A sín egyik végében a fehérek, a másik végében meg a mieink álltak, egymástól jó messzire. Már nem is tudom, miért, de harc nem folyt. Mink olyan előőrsek voltunk. A vagonok alá nyulas ketreceket ácsoltunk be, volt mit ennünk. Fű rengeteg volt. Egyszer megtörtént, hogy a fehérek, a burzsuj istenüket, nekünk engedtek egy mozdonyt, amelyikben nem ült senki. Mi csak bámultunk, hogy ezek meg mi a fészkes fenét akarnak, jön felénk az a rohadt kémény, mást alig láttunk. Gyorsan fel is robbantottuk előtte a sínt, nehogy még kárt tegyen bennünk. Túl jártunk az eszükön, az biztos.

Varga Bandi bátyád okosan csinálta. Az egész kommün alatt otthon ült a kuckóban, meg se nyikkant, persze félt a fehérektől. Amikor aztán az antant meghúzta a határt, hát nem felkapott

csempésznek az öreg? Akkor még kemény ember volt, csinált is nyolc gyereket. Valahogy csak el kellett tartani a családot, a férfiember pedig munkát sehol se kapott, legalábbis eleget. A gyerekek éhesek voltak, mindig kenyérért siránkoztak. Akkoriban jó áron vették az oláh hegyek közt meg Regátban a lámpaüveget, nálunk meg a sót, petróleumot. Úgyhogy ezekkel kereskedett. Néha meg embert vitt át a gránicon, azért különösen jól fizettek. Volt úgy, hogy egész csürhét hajtott át az árkon, mert hogy Romániában csak két lej volt a bús. Megleste, mikor nem jár arra a granicsár, és már ment is. Megtörtént, hogy elfogták. Egyszer alaposan megjárta, mert zsák sóval cipekedett át néhány komájával, amikor valami ellenőrök elfogták őket. Bekísérték valamennyit a kaszárnyába, a dolgaikat pedig széosztották a falusiaknak, jól megkenték őket, aztán se szó, se beszéd, a határon találták magukat. Még azok mondták, hogy ne nagyon zajongjanak, mert a románok észreveszik őket. Ők bizony azt várták, hogy az aradi tömlőben fognak kikötni. A magyarok biztos nem akartak galibát csinálni se nekik, se maguknak. Egyszer meg a románok vették észre őket, nagy tűzharc támadt. A szegény népség majdnem egymást taposta le, úgy rohant. Különben Bandi bátyád se volt valami nagy hős, csak hát a szükség nagy úr. Nagyobb, mint az Isten. Nem is látta sok hasznát éjszakai kódorgásainak, mindig más fölözte le a hasznát. Ő csak vezetett, cipekedett, testével védte a többi a puskagolyók elől. Ráadásul szegény feje még részeges is. Úgyhogy csak egy nagy erős tölgyfa ajtót tudott venni, tudod, a pitvarból a házba nyíló. Ma is megvan.

Negyvenötben, amikor győzött a kommün, már nem jut eszembe, hogy is hívták azt a könyvkereskedőt, mondta, menjek vele, képviselő leszek, hogy is hívhatták, hiába, már öreg vagyok, de nem mentem.

Hívtak később is, de ezek nem tetszettek.

reggel háromnegyed hat órakor megmosdottam felöltöztem enni adtam a galamboknak s aztán megreggeliztem reggeli után elmentem a templomba amikor onnét hazamentem elővettem a korcsolyámat s kimentem a Körösre korcsolyázni s ott találkoztam Szlepkóval egy darabig korcsolyáztunk s aztán hazamentem és megebédeltem ebéd után pedig egy kicsit olvastam s aztán megint kimentem korcsolyázni s ott szintén találkoztam Szlepkóval s egy darabig együtt korcsolyáztunk s aztán ő hazament s aztán még ott volt egypár barátom a jégen és hozzájuk csatlakoztam s addig korcsolyáztunk míg egyszer úgy hasra estem hogy félig elment a korcsolyázástól a kedvem s aztán hazamentem megvacsoráztam és lefeküdtem

Senki se akarja elhinni, de én emlékszem még a Malatyinszki gyerekre, a fehérterror idején menekült ki a Szovjetunióba. Azóta Malinovszkij lett és miniszter. Pedig én emlékszem rá.

Meneteltünk nagyban, amikor rám jött a nagydolog. Kukoricadűlőn mentünk, behúzódtam a sűrűbe. Lehúztam a gatyámat. Hát egyszer csak egy oláh katona az orrom elé tolja a puskáját, és figyelmeztetett, az ujját a szájára tette, hogy meg ne merjek nyikkanni, mert lepuffant. Benne ültem a saját ürülékemben, nem is szóltam semmit, legfeljebb sóhajtottam egyet. Aztán mutatta, hogy álljak fel, húzzam fel a gatyám. Csak arra emlékszem, hogy nemsokára már én vezettem a komát, saját flintáját nyomtam a hátába. A parancsnoknál vallatni kezdtek, de csak szabadkozott, hogy nem ért semmit. Néhányszor seggbe rúgták, de az se használt. Én örültem a dolognak, de a főhadnagy a végén nagyon feldühödött, mert mit kezd ő most a lövöldözés kellős közepén ezzel a fogollyal. Halkan odaszólt, vigyem a híd alá és kész. Levittem, már majdnem elsütöttem a puskámat, amikor megszólalt magyarul és könyörgött, hogy neki gyerekei vannak, várja haza a felesége, ne bántsam, ő nem tehet semmiről, hogy itt harcol. Szóval így jártam én ezzel a román katonával. Löttem egyet a puskámmal a levegőbe.

Huszonkettőben lettem tényleges katona. A városházán a mi nevünk, kommunistáké, külön fel volt írva. Szabadságra akartam menni. Mész te a rohadt komenista anyádba! Ha már hárman voltunk egy csoportban, mindjárt jött a tiszt és szétzavart minket. Féltek, hogy agitálok. Egyszer fölterjesztettek kitüntetésre, de hát másokat emeltek ki, én kommunista voltam.

Esténként rendbe tettem a csizmámat, minden hajlatot, minden szegletet kifényesítettem, még az ágyékát is. Úgyhogy jöhetett már tőlem a körletvizit. Egyszer odajön hozzám egy cugszfűrer gyerek, késével megpiszkálta a bőr és a patkó közti részt, pár porszem rajtamaradt. Erre úgy eldobta, hogy kefélhettem róla a meszet meg a téglaport. Összeszedtem a villanykörte maradványait, még azt is nekem kellett kifizetni. Így szokás ez nálunk, mondta, meg azt, hogy kuss. Hát én aztán el is hallgattam.

Emlékszel arra, amikor ilyen kicsi voltál? Az utca kölkei nem mertek az udvarba bejönni, a műhelybe meg különösen nem, a kerítés résein lestek be. Lovat patkoltam, kereket ráfoltam, vasat vertem, tüzet fújtattam. Te bejöhettél, mint szomszéd gyerek, néha segítettél a fogót tartani. De amikor a szikrázó vasat kirántottam a tűzből, és nagyokat vertem rá az üllőn, hiába hívtalak, ijedt szemmel curikkoltál a kijáráthoz. A szikrától nagyon féltél, csak a lovaktól nem. Hiába káromkodtam, hogy ne állj a farához, mert kivered a falat, te csak odasomfordáltál. Azt hiszem, egyszer sem rúgtak pofán.

De ráfizettél egyszer! Azzal a csavargó Pajóval kitekertétek a jérce nyakát, én meg előkaptam az ustort, és csúnyán elvertelek benneteket. Előtte a szín gerendájához kötöztem a lábatokat, a szíj meg állandóan a bokátokra tekeredett. Üvöltöttetek, mint a barmok. De legalább délben volt mit enni.

Repülőnapon, meg máskor is, a háztetőn néztétek az ejtőernyősöket. Lent szidtam a bandát, ti csak röhögtetek. Na de amikor megéhezett a banda, elfelejtettétek az ustort. Mert pattogott aztán a hátatokon.

Már nincsenek olyan eprek, mint régen. Nem jó ez a fa már. Akkoriban, amikor ti kicsik voltatok, még én is szívesen felmásztam rá a létrán. Egymás alól hányszor elvettétek, lett is belőle nagy zenebona. Az egyik siránkozott, nyafogott, a másik meg lent röhögött. Nekem kellett az ustorral szétütni köztetek.

Az eperfa másra is jó volt. Idehoztátok a környék összes leányát, felküldtétek eprészni őket. A marhák meg gyanútlanul felmentek. Ma se tudják, hogy ti akkor a feneküket bámultátok. Némelyik már feketedett, akkor nyílt csak ki a csipátok! Ilyenkor én is veletek nevettem.

Megy haza a vásárból a magyar paraszt, új csákányt visz a vállán. Elhalad a tót ember tanyája mellett, a gazda kint áll a porta előtt. Előveszi a pipáját, és odakiált a magyarnak: – Csákáj, koma, za pálem! – Előbb nem ért a magyar semmit, erre a tót megismétli. Megijed a magyar, futni kezd, a tót meg utána, és csak egyre ordibál: – Csákáj, koma, za pálem! Csákáj, koma, za pálem! – A magyar erre még jobban kezd szaladni, és visszakiált: – Még hogy az apádé, most vettem a vásáron! – Pedig a tót ember csak azt mondta, hogy várjál, koma, gyűjtsunk rá.

Ötvenhatban majdnem mártír lettem, a fene ott egye meg. Elmentem meglátogatni a nővéremet, mert olyankor már nincs munkája az embernek. Épp akkor tört ki a forradalom, mindenütt a megvadult tömeg. Különb se vagyok ismerős Pesten, most meg aztán bennem is felborult minden. Nem találtam Erzsi nénédéket; ahogy tettem, jöttem haza az első

vonattal. Valamelyik körúton egy motoros úgy rohant, hogy keresztülgázolt rajtam. Szerencsére ott volt az én jó zsinóros bundám, földig ér és jó vastag. Nem is éreztem én semmit, épp csak hogy átment rajtam, a fejemet se ütöttem meg. Arra lennék kíváncsi, ki volt az illető, mert gyorsan felpattant, és már el is tűnt a tragacsával. Ávós vagy felkelő? Csak az biztos, hogy elütött.

a moziba elindultunk s a moziba mikor bementünk bemutatták az ókori művészeteket s építményeket a régi görögök oszlopsorait s bemutatták az ókori Rómát s ennek végezte után előadták a Petőfitől való költeményt melynek címe János vitéz bemutatták amikor János vitézt elkergeti gazdája János vitéz mikor az óriások közül van s János vitéz Franciaországban és mikor János vitéz a tündérkirály s végül vígjátékul adták Tinta Matyit s a mozi végeztével hazamentünk

Nyáron esténként kukoricát pattogtattunk. Te is átjöttél, velünk ettél a teli szakajtóból. A piros szemeket nem szeretted, már akkor is féltetted a fogad, nem szívesen ropogtattad. Az anyja istenit, már nekem sincs fogam, legfeljebb a nyálam csorog, ha látom, hogy amit én csinálok, más eszi meg.

Nyáron, munka után, este kilenc körül kint ültetek az árokparton. Előttünk erősebb volt a fű, mint máshol, oda gyűltetek. Papsajtot eszegetett mindenki. Átkalandoztátok a világot, nagy felfedezésekről ábrándoztatok. Biztos akad még olyan sziget, amelyet senki se látott, bátorítottátok magatokat, talán még új földrész is van, amelyik valamerre a déli féltekén bujkál az öregtenger kellős közepén. Megbeszéltétek, milyen lesz a hatszemélyes csónakotok, amire vitorlát is lehet majd húzni. Elindultok a Körösön, le a Tiszára, a Dunára, a tengerre. Szívesen hallgattalak benneteket. Eszembe jutottak az én gyerekálmaim, amelyekből semmi se lett. Remélem, hogy nektek majd sikerülni fog mindaz, amit mi elképzeltünk. Majd ti befejezitek, mert mi beleöregedtünk. Túl sokat vertek minket.

Pipázva ültem mellettetek, s néha én is elmeséltem valamit. Hogy figyeltetek, hiszen az nektek mind új volt. Az, ami nekünk az életünk. Az a sok szenvedés. Mindig azt reméltem, hogy valami hatásom csak lesz rátok, mást már nem tehetek. Én nem jártam annyi iskolát, mint ti. Csak nevettek, ha azt tartom Lenin legnagyobb mondásának, hogy emberek, járjunk a pártba is, meg a templomba is. Mink így mondtuk egymásnak, ezért is szerettük mi, vörösök, Lenint. Emlékszem rá, amikor a felsorakozott zászlóalj előtt felolvasták Lenin üzenetét, amit Moszkvából küldött. A verések után mit tehettem, másképpen látom azóta a világot, hogy bejött fehér lován a tengerész.

Ha idejében beléptem volna a csoportba, már nyugdíjas lennék. Nem voltam elég okos. Nem hittem én már senkinek. Ma meg már késő lenne. Dolgozom még, ha lesz hozzá erőm, és nem fordulok fel, dolgozom még öt évet, ha úgy jön ki. Minden reggel sárban, fagyban kerékpározom a központba, és ott verem az üllőt, nem itthon. Ez a műhely senkinek se kell. Fiatal már nem tanul ilyen szakmát, jobbat keres, vagy ha kovács lesz is, gyárba megy. A fiamat szerettem volna befogni, az úkapám is kovács volt, de nem maradt, mindig utálta ezt a munkát. Inkább iskolába járt. Na, ti aztán jól kiokosodtatok. Még te több hajlandóságot mutattál volna.

De sokat hallgattam én. Hogy egyszer ki mertem nyitni a pofám, de sokat vertek. Néha már ember se voltam, úgy összetörtek. Az volt az egyetlen jó az egészben, hogy a feleségem mindig szeretett. Ha hetekig a csendőrségen voltam, vagy a kocsmában aludtam, nem

kergetett el, soha egy rossz szót nem szólt. Csak sírt ilyenkor. Áldott asszony, már ő is megöregedett, szegény. Sokat fájlalja a jobb lábát.

Nem engedem meg soha, hogy horgonnyal piszkáljátok. Ha valami beleesett, fene ho zedo, felrobbanni nem akarok. Mind a két háború után teledobálták fegyverrel, lőszerrel. Persze megrozsdásodhatott már, de még így se. Régebben tükörrel néztük az alját, bizony minden jól látszódott. Az a puska is, amelyiket annyira kerestek a románok. Véletlenül magammal hoztam a kommün bukása után. A ruhám az árnyékszékbe került. Én meg először a kazalba, aztán meg a dutyiba.

Együtt vártuk a tavaszt. Az ásókat, gereblyéket lekapartuk, aztán a föld úgyis kifényesítette. Minden kölök szerszámot kért, először ásni akartatok, utána már megelégedtetek a gereblyézéssel is. A kifordított gilisztákat versenyt futva hordtátok a tyúkoknak, azok meg majd a szárnyukat törték a tolakodásban. Hogy vártátok az első tiszta időt, a napsütést, ahogy a kert földjéről eltűnt a fagy, a víz, a lágyság. Dugványoztunk, száraz málnaszárazakat tördeltünk, fákat nyestünk, szép volt. Az a levegő, az a sok nevetés, boldog felszabadulás. Most meg már lassan tél lesz, legalábbis nekem.

Öregapád minden pénzét elitta, a családdal nem törődött. Öreganyád hét gyereket nevelt fel, néha még levesre se futotta az öreg keresetéből. Nem tudott spórolni, mert ha pénz állt a házhoz, ment a kocsmába. A gyerekeket kegyetlenül verte. Az ő apja még írástudatlan parasztember volt. Egyszer nagy vagyont örökölték, és a jegyző aláíratott velük valami papírt, amelyen az állt, hogy az egészet ráírják. Az öregeknek azt mondta, hogy megy elintézni az ügyet, csak ehhez az ő aláírásuk is kell. Úgyhogy alá is írták a szerencsétlenek a keresztet. Apád máig azon nevet, hogy így jobban jártatok, mert most olyan a rendszer. Most, fiam, te is kulákgyerek lennél.

egyszer Franciaországban több magyar munkások összegyűltek s ott magyar nótákat hegedültettek a cigányokkal s a sok francia úriasszony és lányok és urak nem tudták hogy mi van abban sírni való hogy a csárda mellett gulya-ménes ottlegelget s ott a magyarok nem tudtak mulatni mikor ezt a nótát húzták a cigányok hogy kondorosi csárda mellett gulyaménes ottlegelget ottlegelget

Amikor elkaptak az oláhok, hogy vöröskatona voltam, minden vasárnap jelentkezniem kellett a kaszárnyában. Először fenéken rugdostak, aztán meg azt a parancsot adták, hogy mossam fel az udvart. Hát az udvart hogy lehet felmosni? Mindig ünneplő ruhában kellett megjelenni. Aztán, ha nem ment a sárdagasztás, ájultra vertek. Néha dolgoztattak is. Hiába, nyilvántartott ember voltam, vörös magyar. Ajaj.

Jártam a mostani világháborúban is. Akkor már a magyar baka csak utóvédnek és megszállónak volt jó. Nekem is olyan rozsdás volt a puskám, hogy amikor először elsütöttem valahol a Kárpátokban, majdnem engem ölt meg, úgy szétvágta a csövet. Egyszer észrevettük, hogy jönnek az orosz tankok. Gyorsan behúzódtunk az erdőbe, és a trén onnan figyelte a fejleményeket. Néztük, most mi lesz, mert a mezőn keresztbe védelmi vonalként mély árok húzódtott. Amikor odaértek, az első visszafordult, de aztán meggondolta magát és behajtott az árokba, a többi rajta keresztül folytatta a felvonulást. Nekünk még a hajunk szála is égnek meredt.

A szomszédok sokszor csúfoltak: – Te akartál felakasztani minket! – Zsírosparasztok laknak az utcában. Ma már lejjebb adták, elmentek gyári munkásnak. Akarta a fene fölakasztani őket.

A fiammal ritkábban verekedtél, mint a bátyáddal. Egymást csépelteitek agyba-főbe, alig volt nap, hogy össze nem vesztetek. Néha fél téglával kergetőztetek. Az egyiknek a szeme dagadt be, a másik meg a földön hempergett félájultan. Nemegetszer az anyátok szedett szét benneteket, ő meg aztán nem sokat teketóriázott, mindkettőtöket jól megruházta. Panaszkodtatok, hogy igazságtalan, de hát mit tehetett, egyik fiát se akarta elvadítani magától. Inkább mindkettőtöknek odavágott szíjjal, seprűnyéllel. Neked egyszer játékból a vasalóval barna csíkot nyomott a karodra. Nyár volt, és te ott lábatlankodtál körülöttünk. Nevetve ijesztgetett a forró vassal, te meg beleugrottál. Most is látszik rajtad. Elsírta magát, úgy megsajnál. Szeretett titeket, az Isten áldja meg.

Iskolás korodban, úgy ősz közepén, eltört a bal könyököd. Az orvosok nagy nehezen összerakták a csontodat, begipszelték. Amikor aztán levágták, azzal ijesztettek meg bennünket, hogy ha nem nyújtjuk ki, úgy marad, és nem fejlődik tovább. Úgyhogy az anyád minden este vizet melegített, a könyöködöt a lavórba tette és óvatosan feszegette. Mindig addig, míg sírni nem kezdél, akkor egy kicsit pihentetek, s folytatta tovább. Ilyenkor már együtt sírtatok. Szegény nagyon szeretett, nem bírta könny nélkül nézni, hogy neked mennyire fáj. Te meg nyavalyogtál, hogy nagyon fáj, édesanyám, de csak nyomja jó erősen. Nézd, milyen jó még most is a bal kezed.

Amikor elfogtak egy vöröskatonát a fehérek, ezer módját találták ki a kínzásnak. Kedvenc módszerük volt, hogy beretvéval sűrűn felhasogatták a szegény magyar honvéd bőrét, és még meleg trágyába hengergették. Ott forgatták, élve eltemették. A bűz szétmarta kívül-belül. Ott haltak meg az erjedő ganéban. Na, aztán ha kiderült egy fogolyról, hogy véres kezű burzsuj állat, az is elbúcsúzatott az árnyékvilágtól. Élve tettük azt a cseh tisztet a kazánba.

a szünidőben legtöbbször játszottam olvasgattam és segitettem odahaza én az egész szünidőben nem voltam beteg egypárszor segitettem édesapámnak a műhelyben egypárszor elmentem valamelyik barátomhoz s néha tanulgattunk egypárszor eljött Szlepkó s elbeszélgettünk vagy pedig kártyáztunk vasárnaponként pedig szintén eljött Szlepkó és vagy fölmentünk a városba s ott sétálgattunk s mikor meguntuk hazamentünk s vagy beszélgettünk vagy kártyáztattunk

Zavaros idők jártak akkoriban. A Horthyt pártolók se szerették a románokat, persze nálunk csak jobbak voltak. A mi pofánkat nagyon nem szerették. Ezért mentem annyiszor véres fejjel haza. Nézd, nincs egy fogam se. Nem sokat húzott ki ebből az orvos.

A szerelmem is olyan volt, mint az életem. Gazdalány szeretett meg, feleségül is vettem egyből, ahogy megtudtam, hogy tetszik neki a bajszom. Őt kitagadták, én meg koldus voltam. Apám azért befogadott bennünket. Összebb kellett húzódni, de anyámnak így könnyebb lett. Az öreg sztari biztos gondolt erre is, de nem baj, csak megmentett bennünket. Templomban nem esküdtünk meg, mert én nem hiszek Istenben. Különben sem engedtek volna oda engem, tízszer szétverik addig a fejem. Nem bántam meg. Hogy zúgott akkoriban a környék, nem hoztak munkát, de ha jöttek a tanyasiak a piacra, azok nem törődtek az ilyesmivel, siettek. Annyit kerestünk, hogy nem kellett éhen veszni. A gyerekek inkább már ebben a világban nőttek fel, a nyomort csak a nagyobbak ismerik, az apraja legfeljebb halványan emlékezhet valamire. Ma már mind dolgozik, itt hagytak. Már a pálinka sem olyan, mint régen volt, nem esik olyan jól. Ha hoznak, hát megiszom, de már nem teszek csúfságot.

Negyvennégy őszén már itthon voltam. Megint a klozetba került a ruhám, puskámat meg rég elhagytam. Vártam, hogy átvonuljon rajtunk a front. Nem volt erre komolyabb harc, a nyilasok amilyen hangosak voltak, olyan hirtelen elszeleltek. Érdekes, csupa csöcselék volt, meg néhány orvos. Juhászék előtt, a sarkon állt egy kilótt magyar tank, vagy az is lehet, hogy csak egyszerűen otthagyták. Előtte hetekig bombáztak az angolok. A körgáton túl égett az út az autókból kifolyt olajtól. És amikor megérkeztek az első szovjet tankok, elérték a körgátat, nyilván csak azt látták, hogy ott áll a tank Juhászék előtt. Megnézhetted, hogy nézett ki fél óra múlva a mi oldalunk.

Látod, ez itt, az újság címlapján, Rákosi az emelvény közepén. Azért állnak előtte a gyerekek, nehogy a munkások rálőjenek. Hiába, a munkások sajnálják a gyerekeket.

Dobri nóc, fiam.

Amikor a fehérek még messze jártak, az újságok piszkos, szőrös talpú oláhoknak nevezték őket, aztán ahogy közelebb értek, ellenséges román csapatokról írtak, amikor pedig megszállták Csabát, drága román testvéreink, felszabadító román katonák!

Most már tényleg menj haza, jó éjszakát.

*az ősz az igen kedves évszaka az emberiségnek ősszel megkezdődnek a szüreti mulatságok
ősszel elmennek a vándormadarak ősszel megsárgul a falevél és lehull ősszel érik a legtöbb
gyümölcs ősz vége felé a mezőkről bejönnek a verebek varjak pacsirták ősz végén már
megszűnik a futball s az ilyen szabadon levő sportokra az emberek is eljönnek a mezőkről
hogy a városban vagy a faluban nyugodtan tölthesse a téli szünidejét a földműves ember ősz
végén már lehull a hó s bekövetkezik a kedves tél*

Pázsit

Mit jelent az, hogy pázsit? Zombékos, csatornás, kisebb-nagyobb nyílt vízzel, náddal, sással, kákával, bokrokkal benőtt mocsaras rész Corvin szélén. Corvin kisváros. A pázsit, ez a pázsit, épp így talán csak itt volt ismert. Ma már nem az. Tulajdonosai, az egykori corvini gyerekek is elfelejthették már. Legföljebb unokáiknak hazudoznak róla, ha éppen eszükbe jut a sok háborús meg szerelmes történet közti szünetben. Mert nem is egész Corvin ismerte, csak ez az első kerület, régebben tized. A Holló utca suhancaié volt. Mérnök, tanár, villanszerelő, orvos lett belőlük. Meg sok-sok gyerek.

A pázsit. Mi is az, hogy pázsit? Egyik oldalról a Holló utca zárja túloldali házaival, jegenyesorával, szemben a futballpálya magas téglakerítése veri vissza a kiabáló fiúk hangját. Másrészt a városszéli kertek, e más résszel átellenben pedig még messzebb, mint az előbb, körgát keríti, mint leghosszabb oldal, a pázsitot. Valamikor erre járt a Körös, ellene emelték. Előtte, mögötte nád, nád, rengeteg, no meg a város.

A pázsitnak, mint minden tisztességes helynek, piactere is volt. Lényegében ez volt a pázsit, ez a gyöp. A többi: mocsár, hogy mégis pázsitnak mondd az egészet. Olvadástól az utolsó napos délutánig. S valami napsütés mikor nincsen?

A telket élővízű kanálisrendszer ölelte át. Csak egy biztos bejárata volt, a Holló utcaiak oldalán, a város felől. Időszakonként másfelől is megközelíthető, például egyszer akkora meleg tört ki, hogy kiszáradtak a vizek, s a halakat kassal fogták az emberek.

Csöndes volt még akkor a Holló utca. Az árokparton tehén, kecske, disznó legelt, már amikor éppen nem hajtották őket a legelőre. Ma Holló út. Megrakott teherkocsik rohangálnak át rajta. Az egykori pázsiton előbb szemétdombok kezdtek nőni, majd a város is idehordta a maradékait, végül ötemeletes lakóházak lepték el a feltöltött lápot. A meglepett költöző madarak ijedten húznak odébb, ezt már nem ismerik. Keletre pedig rizsvetés a hajdani széken, amely a határig húzódtott.

NY, mint nyár

István azzal kezdte a reggelt, hogy összeverekedett az öccsével. Nagy zajongás közepette hajtották a pázsitra a kislibákat, kiskacsákat. A tyúkok már rég szerteröpültek, s az asszonyok örömeire többnyire a nádasban tojtak. István az egyik, öccse meg másik bokor mögé hasalt s förtelmes szitkokat szórtak egymás fele. Nem sokáig. Gyűltek a kecskék az utcán. Be kellett menni, eloldani a két gidát meg az öreget. Jó tüskés akácgallyal odasózott annak a rohadt mekegőnek, annyira, hogy az meglepedkezett a rokonságról és István alig tudta elkerülni a szarvát. A kutya láncát tépte, a kicsik panaszosan mekegtek. Kirohant a mama.

A ház alatt csermelynyi kanális tekergett. Amolyan mezsgyehatárnak is mondható. Nyilván csak az egyik oldalon. Arról nem volt kerítés, ez aztán elég gondot okozott a fehérnépnek. Újabb ok a veszekedésre. A jószágnak állítólag nincs esze, sőt valójában szeme sem, de azért a gazdájának lehetne, mondogatták egymásnak különféle jelzőkkel s viszonylag ritkán használt főnevekkel egyetemben.

Az út alatt jókora cső vitte át a vizet, s a széles árokban továbbhaladt a többi kert mögött a Körös felé. Előbb azonban tevékenyen részt vett a pázsit elkülönítésében. Javarészt belőle táplálkozott a mocsár. Bár gátakkal zárták el tőle, valahol mégis összeköttetésben lehetett

vele, mert a mi barátunk nem száradt ki az istennek se, csak amikor már repedezni kezdett a meder. Föltehetően átszivárogtak egymáshoz. Egyébként örömmel ölelkeztek felhőszakadás idején.

A szomszéd Ondris most ébredt. Egyetlen gyermek, megérdemli. Igazuk is van, Ondris jó gyerek. Éltanuló, máris a család esze. Nagy múltú féliparosok utolsó sarja. Minden tekintetben utolsó, mert hogy se paraszt, se iparos nem lesz, se mind a kettő, arról sokan gondoskodnak. Az apa még hajlik rá, hogy a fiát is szakmára tanítsa, bár ma sem könnyű már megélni a kis földből meg az iparból, hát még mi lesz tíz-húsz esztendő múltán. Az anya derék asszony, talán túlzottan is. Többet szeretne a fiából, mint ami eddig az egész család volt. Volt, mert ma már szinte semmi sincs a húsz holdból. Húsz (igaz, csak tizennyolc meg még néhány öl, de úgy mondják, húsz) magyar hold a jó zsíros kigyósi földeken. Mekkora vagyon. Mindez a Holdba ment. Önként leadták, volt annyi eszük. A téesz-szervezés híreitől megijedtek és följajánlottak mindent, amit csak lehetett, a tanyát is. Maradt a városi fél ház a kerttel, semmi több. Gábor sógor járt rosszul. Mindjárt a háború után a zsellérek rágyújtották a tanyát, majdnem bennégett pereputtyostul. No, a mama mégis olyan rátarti, hogy szinte barátnéja sincs. Jó zsírosgazda leánya. Lényegében összeillettek volna. Inkább örülne, hogy iparos emberhez vitte a szerencséje, most nem kell kódisnak lennie. Pedig azelőtt ezt az egyet nem szívelte az urában, különben belezödült, úgyannyrá, hogy apámuram ma is sírna, ha élne, mennyi föld veszett ezzel a házassággal. Mert hogy szövetséget akart véle kötni egy kigyósi nagygazda, a fia érdekében, aki szintén szemet vetett a lányára. Vethet biz az, neki csak az András köllött. Tőle van az Ondris gyerek, senki mástól.

Az öreg Botyánszky suszter, az a szakmája, szegény fódozó cipész, a felesége annál hangosabb. A háború előtt kocsmájuk volt, de egyébként is szerette az italt. Volt olyan idő, amikor a neijénél is jobban, és csak a szövetkezet intő szava billentette helyre az egyensúlyt. András bácsi fáradt embernek érzi magát. Amikor még élt a pázsit, maga fejte a tehenet, a tehénnek a tőgyét.

Fia, Ondris, semmiben sem hasonlít rá. Talán a nevében. Kire ütött ez a gyerek? Nem rá, mert túl okos, nem az asszonyra, az túl gangos. Talán az öregapjára. Az volt ilyen elégedetlen, folyton könyvet búvó ember. Hát hozzá képest biztos rengeteget olvasott, mert ő a kezébe nem vett nyolc-tíz éve egy árva regényt sem. Rájött, hogy mind hazugság, ő különbeket átélt. A nagyfater tengerész, vagy mi volt a Monarkiában, világot járt, de más se volt neki. A felesége még idejében itt hagyta, ő hű maradt a családhoz. Nem tudott eleget összehordani, amikor végleg hazajött. Nem is teljes az Öreg. Aki annyit utazik és mégse viszi semmire.

Ondris nem kelt korán. Hat után a napocska már erősen rámeredt, hiába lógott az ablakon takaró. A rádiót fölerősítette, hajnali zenés ébresztő, nyújtózkodni is szokott. Ellentétben a családi hagyománnyal, nem számítva ide azt a világcsavargót, dermesztő kútvízben tisztálkodott, fogat mosott. Hát az meg mire jó. Az iskolában hallotta, hogy mindez nagyon jót tesz az egészségnek, s a legtöbbször kifutott a gátig. Nem is lett csenevész ember belőle, mert gyereknek az volt. A tanulás még hagyján, de ez egyeseknek egyáltalán nem tetszett. Ezzel az erővel akár az egész kertet föláshatta volna.

A mozi, az igen. Heti három-négy meg se kottyant. Csak a harcos filmeket nézte szívesen. Bujánra, a nálunk is okosabb lóra ma is emlékeznek. Minél több nácit lóttek le, annál jobb volt a mozi. Számolták a hullákat, akár a ponyvákban. Mert abban sem volt hiány. Hogy közben a nációk hány oroszt puffantottak le, arról a moziban semmit sem tudtak meg, János sógor előadásából annál többet. Miki, akinek köztudomásúan komcsi szülei voltak, azzal

büszkélkedett, hogy őt olvasás közben még az anyja se meri zavarni. Persze az volt az igazság, hogy igenis megzavarta, vízért küldte, a szomszédba, boltba. Miklós, ha morogva is, de nem kérethette magát, szedte a sátorfáját. Ha egyszer szerette az anyját. Annyira azért mégse, hogy ne hazudott volna a haveroknak. Ő aztán föl nem kél.

A jószág a helyén, végre. Pedig még ingben kell járni, bár lassan az is lekerülhet. A reggeli etetésnek vége. A többi csak ilyenkor ébred.

A legtisztességesebb dolog pecázni menni. Istvánnak nagyon rendes botjai vannak, születésnapjára kapta az apjától. A többség maga készítette erősebb vesszőből, gombostűből, madzagból, dugóból. Mindent úgy kellett szerezni, hogy az szégyen.

Naphalat a partról szoktak fogni, fejenként néha húsz-harminc is horogra akadt. Egyszer Misó úgy bevágott a hat dekás naphalnak, hogy a halacska a leszakadt szereléssel együtt átröpült az út túlsó oldalára és az akácfát harmadrész letörte. Egy kis pucolás, és milyen remek sült hal volt vacsorára.

Ha meg úgy alakult, a fogást bedobták a kútba. Még évek múltán is csodálkozva vettek ki egy-egy halat a vödörből. Megmaradtak, tán még szaporodtak is, csak nem nőttek nagyra. Különben nem tudtak volna megfordulni.

Az igazi azért nem a horgos pecázás volt. Befőttes üveggel, az igen. Nemcsak a babahalak úsztak a csalétekre, a vörösúsók, márnák, csíkok, bliszkák is. Ha jókedvük volt, szőröstül-bőröstül sütötték. Megfelelő volt az úgy is. A csíkot persze másképp fogták.

A Körösbe néhol a közepéig lehetett gyalogolni. Ilyenkor nem volt mit lubickolni, ám halat annál többet fogtak. Hogy csiklandozta a lábukat az a sok kis szemtelen hal!

Mi jöhetett erre? Fürdés a zsilipen. Fejes, talpas, suszter, szaltó, csöbe fejes öt méter magasból. Ha tiszta volt a túlsó oldal, a bátrabbak a zsilipház tetejéről vetették le magukat. Fogócskázás, kergetőzés kimerülésig. A gatyá lógott, a szem véresen ugrált, valahol mindenki lehorzsolta a bőrét, s a tüdő, a szegény mekkorát lüktetett. Akinek bohóckodni volt kedve, ott a töltés tetején a tömeg ámuldozása közepette cserélte száraz alsónadrágra a háromszöget.

Napozni kellett, pihenni. Ez volt a legbékésebb pillanat. Valami ötlet mindig akadt. A csatorna mellett piszok jó kertek voltak, itt kellett szétnézni. Ilyenkor még a legtöbb gyümölcs éretlen, csak ribizlit, földiepret találtak.

Amilyen könnyen átmásztak a kerítésen, olyan hamar leléphettek. Mit tehettek mást, ha már eddig eljutottak, néhány lépés és Fürdőhelyre értek. A Gyulai zsilipen túl ez a leglátogatottabb. A másik oldalon, a város túlsó felén, a Békési zsilipen túl ilyen a Bandika-fa. Egy fiú leesett az ottani faóriások egyikéről, innen ered a név.

A part itt szélesebb, bokros, füves az ártér és nagyobb tisztás az egész közepén. Foci, verekedés, újabb kertlátogatás. A meder alja itt homokos, mérföldeket lehet úszni a tiszta vízben. A zsiliphez képest az, mert a gát előtt fölgyülemlik a tanyák minden piszka, e zsilipoldalon ritkán lehet fürdeni. Szigetek nőnek a hordalékból, rajtuk kökénybokor, nadragulya éli életét, félőrült csirkék rohangálnak az életveszélyes nyílások között.

A zsilipen mindig van valami látványosság. Vagy bálnavadáshálóval fölszerelkező férfiakat, vagy cápákra szigonyt vető suhancokat figyelhet meg a vándor. Valami mindig várja. Ott a víz, a háborgó, örvénylő, zúgó Körös. Halakat dob föl, halakat tűr meg a csöndes oldalon.

Szerencsére ott van a bolt is. Minden tízfilléres jó helyre kerül. A stolverk a menő. Aki nápolyit vesz, nem számít rendes gyerekeknek, lopja a pénzt.

A zsilip másféléknek is találkozóhelyük. A csavargóknak. Itt beszélnek meg terveiket, itt mesélnek az ámuldozó népeknek ocsmányabbnál ocsmányabb történeteket. Ezek nem úgy járnak a kertekbe, mint a gyerekek, hanem rendszeresen kirámolják a gyümölcsösöket. Célba vesznek egy-egy szebb kertet, és hogy abból mi marad reggelre... Ráadásul nemcsak a termést takarítják be, a fákat is csúnyán megrongálják. Gallyastul szeretik elvinni a holmit. Piacra vagy közvetlenül a háziasszonyoknak, mert kialakult kuncsaftkörük van. Miattuk szokták elverni a srácokat is, akik pedig olyan ártatlanok.

A gazdák újabban vadászfegyvert szereznek és azzal virrasztanak a kertben. Nehezebb lett a meló. Most épp azt mesélik nagy ijedten, hogy bukott le Sovány Jóska. Jelenleg is tömlőcben van, csakis ott lehet, mert hetek óta nem látták. Vigyázni kell, így mondják, a kulákok erre-arráját.

De hát nemcsak pálinkát lehet itt venni, ecetet is. Ha valamelyik kislegény túlzottan megüti magát, a boltos ingyen odalöttyint, így aztán fertőzés sose volt. Az ecet mindenre jó. Fogfájásra, beteg hátra, mindenre. Ahogy az öregasszonyok híresztelik.

Dadogós Jani, Ja-Jani egyszer valami furcsát fedezett föl. A zsilip betonfaláról szedte, ha megnyomta, víz jött belőle, aztán újra teleitta magát. A mélyedésekben sötét bogarak lapultak. Megmutatta a többinek, mire azok Ja-Jani könyörgése ellenére lebuktak a víz alá és az utolsó szálig leszedték.

A tanárnő azt mondta, édesvízi szivacs. Ja-Jani kesereghetett, amiért nem sikerült megvédeni a szivacstelepet, mert arra gondolt, hogy ha elszaporodhat, néhány év és hajóról bányászhatják. Ma is őrizne belőle egy darabot, ha el nem vették volna. Ja-Jani egyszer véletlenül meghalt.

Kora nyáron már fürdeni járt a városi uszodába. Imádta a vizet. A szülei megtiltották neki a zsilipet. Rossz víz, rossz társaság. Ja-Jani forró testét zuhannyal üdítette. Tüdőgyulladást kapott, egész nyáron betegeskedett. Nyárutóra fölépült és szülei parancsa ellenére újra bejárt a falon a fürdőbe. Jópofa mélyfejes és ismét meglátogatta a múltkori dolog. Az orvos azt mondta, hogy ha rövid időn belül megint megkapja, az Isten se menti meg a kiadós tüdővészttől. Tényleg meggyógyult, de teljes ember sose lett. Fél évig kínlódott, egyre rosszabbul nézett ki, aztán újabb fázás, most már a pázsiton, és tényleg nem mentette meg senki. Olyan furcsa volt, mi az, hogy halál?

A zsilip. Milyen más ez, mint minden. Olyan, mint minden együtt. Ha vihar van, különösen. Bebújnak a fiúk a csőbe, kint lehet bármekkora égzengés, itt csak egymást hallják, meg a víz csapkodását. Innen egészen más a világ. Nem könnyű bejönni, kijutni pedig, ha nem ismered a törvényeit, veszedelmes. Alul rohan a víz, annak ellenállni nem érdemes, felül pedig visszafelé folyik, szembenenni itt se jó. Ha bemegy, hasalj az örvényre, a sodrásra, s nagy kalimpálással gyorsan berepülsz a vashoz. Ott egy kétméteres rész, ahol lubickolni lehet. Ha nyújtózkodsz, a résen ömlő víz kirúgja alólad a lábadat. Befelé a kezdő is jöhet, megússza

savanyú korttyal meg ijedtséggel, de egyébként. Az se nehéz, az ismerősnek gyerekjáték, még felül is kijöhet. Erővel, bátran, esetleg újra-újra kezdve. Egyszerűbb alul, a folyással. Meredek fejes a betongyűrű aljáig, onnan némi kormányzással az örvény kivág a szájtól öt-hat méterre. Ott már nyugalom van.

Egyetlenegyszer jött rendőr, sose piszkálták őket, csak ez kekeckedett velük. Ki tudja, honnan bújt elő, mert Ondris csak azt látta, hogy fölírja a jónépet. Egyedül ő maradt a csőben, a többiek idejében elhúzták a csíkot. Benn ült a vason, amikor észrevette, hogy mi a helyzet. Megrémült és úgy belevágta magát a mélybe, hogy mindkét könyökéről lejött a máz. Jó húsz métert ment víz alatt, de nem ért túl rajta, éppen előtte bukkant föl. Érezte, hogy valami nincs rendben, mert a keze mintha elzsibbadt volna.

Amíg kikászálódott, a lehorzsolt bőr és hús helyén sírni kezdtek az erek, s bő patakokban folytak végig a karján. Különös, először meg se nyikkant a seb, tán egy perc is beletelt, míg megindult a vér. Az egyenruhás megsajnálta, azt mondta neki, hogy ha nem rohan haza, fenéken billenti. Hetekig nem merte megmozdítani a karját, úgy összeszáradt a hatalmas heg.

A fuldoklás a legjobb szórakozás. Ha valaki nem tudott úszni, mégis eltávolodott a betonpadkától, megjárhatta. Bal felől bombatölcsér sötétlik, föltehetően a háborúban keletkezett. Mélyebb volt, de a Körös behordta iszappal. Az ember kellemetlen ingó talajt érez a lába alatt, ha lemerészkedik az aljába. Akinek ismeretlen még a kutyaúszás is, egy pillanatra meglepődik. Aztán ki hogy. A sekély parti rész után váratlanul jócskán bemerül a finom corvini vízbe. Nyel, nyel, káromkodik, fuldokolni kezd. A kisebbeket ki szokták húzni, a felnőtteken nevetnek, mert előbb-utóbb kiérnek a szélére.

A kopasz fodrásznő esetét elfelejtették már, pedig akkor még a helyi lap is foglalkozott vele. Tudott úszni, be is jutott nagy boldogan a csőbe, de amikor megunt a szivárványcsinálást, ríni kezdett, mert a vízcseke nem engedte ki. Toporzékolt, sikongatott, mégse sikerült. Azt érte el, hogy senki se mert érte menni, még a férje sem. Kötelet szereztek, azzal rángatták. Egy-két méterig ment is, aztán mindig elengedte és félelmetesen üvöltve visszaúszott a vashoz.

Órákig könyörögtek neki, míg végső elkeseredésében, minden mindegy, elhagyta magát, azok meg kihúzták. Úgy lógott a kötél, mint valami hulla. Kiterítették, a férje lábánál fogva akarta kirázni belőle a vizet. Erre az asszony fölébredt és csúnya szavakat használt. Mért nem úszott be hozzá, hagyta volna elsorvadni a szenvedéstől. És belökte az urát a napfénytel telj Körösbe.

Ma már egészen más a zsilip. Megváltozott, akár a pázsit. Tábla a parton, tábla a falon, fürödni tilos, tilos lenézni, tilos bemenni a csőbe, tilos fára mászni, tilos a zsilipház tetején napozni, minden az. Talán akkor is tilos volt, ám ki kérdezte. S hol az új nemzedék? Bérházban, tűzfalak közt, mai telepi, corvini telepi rengetegben. Ha víz kell, ott az uszoda, a Balaton, ha erdő, ott van arra a Mátra, ha kell valami, ülj vonalra, menj, keresd meg. Pedig itt is van, még most is. Sokan meg is találják. Új kölkök, új vagányok.

A zsilipen a városból egy valami látszik, a nagytemplom tornya. Dél van, harangoznak. Ebéd lesz lassan mindenütt. Vargáné azzal kérkedik, hogy nála a dél az dél és nem három óra, mint Kovácsoknál. A gyerekeknek pontosan otthon kell lenniük. Máshol ráérnek még, egy körül elég, ha hazamennek. Az ebéd, az az utánozhatatlan corvini ebéd mindenhol sül már, fő már, s az asztalra kerül. A corvini asszony, a corvini anya egyet sajnál, hogy magát nem étetheti föl

a kölkével, akit pedig naponta vet fájin corvini vesszővel. Sodrófával, vagy ami éppen kéznél van. A corvini asszony boldog, ha a gyereke azt mondja, édesanyám, mind a három-négy, mert akkoriban még annyira tellett. Máskor ritkán.

A káromkodás, az nagyon bántja. Elég, ha az ura szidja az Istent, nem kell akkor még a gyerek is. Milyen rosszul esik neki, amikor a fia azt mondja a barátjának, a kurva anyádat. A zsilipen hallotta. Szomorúan nézte, te is olyan leszel, mint az apád, úgy fogsz beszélni. Mert a zsilipen van homokozó részleg is, sekély vízzel. Az úszni nem tudók és a felnőttek napoznak, úszkálnak itt. Amolyan majális ez. Nekik ez az ünnep. Amikor vasárnap már délelőtt kijöhetnek ide családotul, kenyér közé tett sült hús az ebéd s Körös-vízzel öblítik le. Milyen boldognak érzik magukat. Igazuk van. A gyerekek vágyakozva néznek, néznek a csó felé. Mikor mehetnek már ők is oda.

A vihart a gyerekek a folyosóról figyelték. Az elején persze be kellett húzódnia a lakásba, mert a szél, a víz, a jég becsapódott a gangra. Amikor csillapult, kijöhettek a konyhából, s onnan nézték az elvonuló felhőket, a villanyos lecsapásokat. Találgatták, hova térhetett nyugalomra. Az idősök történetekkel rémítették az ifjakat. Az eső hullt, a jég már elállt. Esett a víz a többi esőre. Az árkokban és a hirtelenjében hegyi pataknak kikiáltott kerti utakon, járdaszélen, valamennyi laposban ömlött az ég legújabb áldása, ki az útra, a vízgyűjtők felé. Megtörtént, hogy térdig jártatok benne. Még záporozott a maradék, már süttött a nap, s ti kint rohantatok. A vízzel együtt ti is elvonultatok. Gallyakat téptetek, sárgolyók röppentek egymás felé. Kellemetlen vége lett a hancúrozásnak, ha ablakon, tegnap meszelt házfalon, esetleg káráló asszony hátán loccsant szét a lövedék. Rohant az árral ki a nép a pázsitra, ellepte a tenger, egybefolyt minden, a szegény nádas hajolt csak fölé nekikeseredetten. Teknők kerültek elő. A nagyobbak deszkával, kézzel eveztek a beláthatatlan széles tóba. Apraja-nagyja odagyúlt elnézni a fiúk merészségét meg az újdonságot. Tenger a Holló utcában. Mint amikor én az Adrián... S tényleg az volt. Nagy hallal, hajóval, hullámmal, kikötővel. Péternek eszébe jutott, hogy tengerész akar lenni.

De hát többnyire ritkán volt felhőszakadás. Mindenesetre igencsak várták. Békés vidék ez. Már csak azért is, mert Békésben van. Egy jobb eső akkora élmény, mint Rióban a karnevál. Hetekig róla beszélnek, hogy milyen jól jött, vagy hogy ez aztán betett. A termésről, a meccs elmosásáról, halálos villámcsapásról, a kellemes ladikázásról, a kapálásról, mert hogy mi lesz a kukoricával. A betakarítás, bizony, lényeges, az aratás, különösen ha megdől a gabona.

Vihar után, meg anélkül is, apró hajókat sodor az ár, tép a szél, borít téglaverte hullámgyűrű. Dióhéjból, dobozból, deszkából, szakadt ingből, madzagból, tollból. Kisebbek-nagyobbak, kinek milyenre futja. De mind egyként értékes, corvini gyermekszerelem.

Még a legjobb játék a tollak versenye. Ahogy beléjük kap a szellő, mint igazi vitorlás hajók röpködnek dőlten, egymást előzgetve. Néha megállnak, forognak, parthoz ütődnek, azután újra nekivágnak a végtelen útnak. Míg el nem nyeli őket a távol, sárba nem ragadnak, vagy szét nem áznak.

Tollak. Milyen sokféle van. Kacsa-, liba-, tyúk-, gyöngyös-, pulyka-, pihetoll, hosszú toll, ilyen toll, olyan hajó. Esetleg fejdísz. Valamire mindig jó. Pecabotra, édesanyának kalácsot kenni. Kopasz kutyát szurokba mártani és tollat dugni az alfelébe, mint a könyvben.

Kitalálták, hogy olimpiái kell rendezni. Nagy halom nádat szedtek, ebből készültek az akadályok, a különféle építmények, a díszítés, a jelképes díszemelvény, előtte lobogó

zászlóerdő. Két csapat, a Holló és a Réz utcai csapott össze. Időmérő órát is szereztek. Kora reggeltől éjfélig. Az ünnepélyes megnyitó után természetesen focival kezdtek. Magyarország röhögve verte Uruguayt; könnyebben, mint a rádióban. Gyorsfutás, akadály-, távol- és magasugrás, súly, gerely, vívás, Körös-úszás, kétmérföldes mezei szaladás, sárhajigálás, birok, cselgáncs s bemutató jellegű pankráció. Este hús-, szalonna- és halsütés kurjongatással, toronyórt ijesztgető tűzzel.

Délután Ondris Szalaiékhoz ment, sötétedésig náluk töltötte az időt. De hogy? Fogót játszottak a háztetőn, és amikor ő lett, olyan vadul rohanguált, hogy egyszer Ferit már-már utolérte, s az L alakú ház bádognál készült összekötőjét egyetlen ugrással akarta elintézni. Ugrás volt a javából, annyira, hogy jobb lába tövig szaladt a cserepek alá. Alatta Julcsa néném csodálkozva vette észre, miféle láb lóg ki a plafonból. Keresztet vetett, ordítani kezdett, és uszgyi, ki az udvarra. Mi az anyátok picsáját kerestek ott, mondta és káromkodott. Ondrist sírva hozták le, nekik is fájt előre a verés.

Csontban nem esett kár, csak az inak szakadtak le néhány helyen. Szegény Ondris azóta is emlegeti, nem érdemes a háztetőn futóversenyt rendezni.

De az apacsos, az ment. Különösen estefelé szerették. Ki-ki elbújt a szeretőjével valahová, aztán ha rákerült a sor, vágatva igyekezett megelőzni a hunyót, majd ipiapacsot lihegve ledobolni a falon. A szerető az szerető marad, persze hozzáérni nem mertek. Legfőbb gondolatban. Abban aztán nagyon.

A szúnyogok ellen szárított bambuszt égettek. Lassan fogyott, mint a szalonna, nagy füstöt gerjesztett, a kellemetlenkedőket úgy-ahogy elkergette. Meg aztán férfias dolog, olyan férfias érzés volt bambuszt égetni. Füstölt a bambusz, nőtt a hamu, játszott a gyerek. Este volt, késő lett.

Ő, mint ősz

István és Ondris együtt nőtt föl. Nincs titkuk egymás előtt, elmondják, kibe szerelmesek, a pázsiton elsőnek egymást választják a csapatba. Nyáron ez a nagy ragaszkodás alig vehető észre, hisz általában bandába verődve lógnak, csatangolnak. Őszre azonban megváltozik minden.

Az ősz, azt hiszem, azzal kezdődik, hogy iskolába kell menni. Más változás egyelőre alig van, hisz a nap még forrón tűz, a víz változatlanul fürdésre csábít; legfőbb annyi, hogy több a gyümölcs, s a járdát sűrűbben kell söpörni.

Ha ősziről beszélnek, minden befőzés idetartozik, még ha augusztusban történik is. A befőzés nem löverseny, az már ősz, hulló falevél. Paradicsomládát kell cipelni, fortyogó szilvalekvár int a fakanállal, múlt évi maradéktól átkos üvegek meredeznek a gyerekre. Darót, tengeri, kútvíz belé, s tiszta lesz, mint az ég. Mint az őszi lég onnan a körgátról.

István és Ondris egy suliba, osztályba, padba jár. A tanítójuk is azonos. István focista lesz. Ondris rakétatervezőnek készül. Együtt legeltetik a disznót. Mindkettő ugyanazt akarja. Amit az egyik mond, fölgyújtja mindkettejük képzeletét.

Ondris sárkányt épít, István spárgát lop hozzá, s fölváltva vezetik az égre. Különösen ilyenkor hasonlítanak egymásra. Amikor lesik a sárkányt. Ők is, meg a sárkány is. Hintázó testével, zizegő farkával, feszülő zsinórjával.

A nyár náluk a gondtalan játék, az ősz a tervezgetés kora. Mi lesz, ha befagy a tó, ha eljön a tavasz s az új nyár. S véletlenül az is eszükbe jut, mi lesz aztán. Az őszi ég erre is jó. Szerelemgyűjtásra. Hadvezér, föltaláló, valami nagy ember. Ki-ki kedve szerint, milyen jó. Bízna, mert ilyenkor ősszel olyan az ég fölöttük.

Az iskola elég unalmas. A természet mindig leköti őket, így inkább itt kinn tanulnak, tanulják az életet.

Őszre két-három legényre csappan egy-egy banda. A legkisebb ok elegendő a véres összetűzésre. Harc minden lépésért. Ez itt ezé a társaságé, az meg amazé. A vitatott területen ajánlatos óvatosnak lenni, mert hamar hókon nyomnak. Ilyen a körgát s azon túl minden. A nádas, a kubik, a Bohn-gödör, a kiserdő.

A kiserdőben az olajfákat látogatják. Méregetik, mikor ehetik már a bogyóit. Mire megcsípi a dér, mire igazán jóízű lenne, csak elvétve lehet találni. Vége már akkorra a corvini szüretnek. Székszorulás nyaggatja hetekig őket.

Csónakba szállnak, behajózzák az egész környéket. Szigeteket, ismeretlen földet fedeznek föl. Új világ tárul a szemük elé, évről évre messzebbre jutnak, s most a vízi élet, a nádas ezer titka s remélt veszedelme. A vízisikló nem más, mint csörgőkígyó, persze tényleg elég félelmetesen tud az ember karjára tekeredni. Nyelvtöltőgető tempóját nem szeretik, ki tudja, hátha valóban mérges. Volt már rá példa.

Kedves hecc, amikor egy-egy ladik felborítja a másikat. A közeli cigányfalu lakói a parton egymás hasát fogják, úgy röhögnek. A legények persze szintén a vízen vannak, tán éppen most húzzák a mélybe a szomszédasszonyt, jaj, lelkem, cigányom.

Egyes körökben elvadul a szellem. A gyümölcslopás tetőfokára hág. Érik minden, szabad a vásár. Estéknként temetőárokban, falhoz lapulva vagy már az utcasarkon jóllakottan lebzselve találja őket a Hold. Figyelik, mikor érdemes indulni. Valamelyik facsoporthoz vagy haza. Van, aki csak hazamén. Ondris kívül marad, az utat figyel és fél. Érdemes ilyen aprósággal vesződni?

Amikor a nád már elég száraz, sok kellemes síp készül. Dallamot szednének ki belőle, nem sok sikerrel. Talán mert azt hiszik, hogy ők találták föl.

A család sűrűn jár Szalaiékhoz. Kártya, sakk, egy kis saját termésű itóka, patikus szeszével erősített szirup, sütemény, s ünnepnap vacsora is. A kölyökhad, éjszaka nemkülönben, az udvaron, utcán meg a kertben. Egyikük a pajta tetejéről kukorékol, a másik meg göröngyöt dob a gyümölcsös végén álló házra. Élvezi, ahogy durran-koppan a cserép, csahol a kutya. Valami moccan, berohannak a házba. Most meg ott verik a lovak hátát, fogytán a felnőttek türelme, de mit tesz az, ha egyszer jókedvük van. Nevetni csak szabad. Puffanás. Föltehetőleg a szomszédnak nem volt humorérzéke, mert valami nagyobb tárgyat dobhatott a háztetőnkre. Az öreg Szalai szerint villámlik. Ők persze nagyon jól tudják, mi újság van. Elcsattan az első pofon, jól tetted, mért nevetnek ki. S elsül az ő keze is. Bömböl az egész ház. Amit otthon kapsz, azt hiszem, megemlegeted.

Egyedül szerettek csatangolni. Zsombékról zsombékra lépve járták a lápot. Süllyedt a zsombék, merült a cipő, de minél jobban siettél, annál hamarabb lettél nyakig sáros. Ki kellett puhatolni, milyen biztonságos a soron levő fűcsomó. S míg ki nem értél, végig így tartott. Elhamarkodni fölösleges. Ha ügyes voltál, száraz lábbal értél át.

Például a szigetre. Eredetileg össze volt kötve a szárazfölddel, de szétverték a töltést. Láthatatlanul rejtőzött a buja zöldben, megközelíteni csak ladikkal vagy gólyalábon lehetett, és természetesen a már említett zsombékos úton.

A sziget nagyobb fele rét, déli részén enyhe lejtéssel a víznek ereszkedve néhány fa s bokor ölelkezik, rengetegszagot terjesztve. A sátor, a vigvam, a ház a kettő találkozásánál állt. Két fa törzse, nádfal, sásszőnyeg. Négy-öt ember simán elfér benne, akár állva is. Sétálni azért nem lehetett. Itt rejtőzött a három kis vagány. Miklóst nehezen engedték el, Ondris meg inkább a könyveivel bajlódott, így Istvánra maradt minden.

Ha háború lesz és megtámadják az országot, körülbástyázzuk a pázsitot, ez lesz a mocsárvár. Ki gondolná, hogy itt rejtőzik a környék rettegett szabadcsapata. Eszményi hely, jobb nem is akad a vidéken.

A bokrok lenyúltak a vízig. Utat vágtak, ragyogó horgásztanya. Éjszakánként sokáig füstölt a tűz, s hangjukat hosszan verte vissza a túlparti kerítés.

Amikor eljött a köd, befellegzett a meccsnek is. Azelőtt legalább a pályára járhattak, edzést figyelhettek, izgalmas városi rangadót fütyülhettek végig, fúj bíró, hülye bíró. Behúzódtak a tribün árnyékába. Pénzettek, gomboztak, verekedtek. Ondrisék két lépésről nézték, s mindig annak drukoltak, aki vesztesre állt. Sajnálták, hogy a pénz megint ahhoz a bitang Bojtárhoz kerül. Úgyesen vetette a tízfillérest, esetleg a forintost, ha arra ment. Mindenkit kifosztott. Miklósék csak sziszegtek, amikor összecsórt negyven fillérük is elhagyta őket. Néha megfújtak egy-két pénzdarabot, ilyenkor azzal a reménnyel dobtak, hogy visszavágnak. Hogy nekik sosincs pénzüik, ha meg van egy kevés, az is oly gyorsan kereket old.

Még a gombozás az ment, könnyebb volt beszerezni a hozzávalót. Varródobozból, ruháról kerültek a harisnyába. A nagyok elnyerték a kicsik mindenét, volt aztán nemulass. Az anyukák hajukat tépték, és odajöttek visszakövetelni az ünneplő öltöny kulcshelyzetű gombjait. A csirkefogók cinikus mosollyal szedték elő a nevezetteket, többé nem játszanak gyerekekkel.

Aztán mindennek vége lett. Pocsár mindenütt, hideg, nyirkos idő, semmit sem lehet csinálni. Bebújtak a szobába, kártyázni tanultak a felnőttektől. A hatvanhat komoly játék, az iskolában óra alatt is keverték, a tanárok nagy-nagy ijedelmére, mert hogy mi lesz ezekből, ha már most így kezdik, ők ilyet sose tettek.

Az ősz furcsán megy a télbe. Nincs olyan határ, mint az iskola. Már novemberben is lehet tél, igazi zimankó, néha meg februárig várni kell, Corvinban se jég, se hó, disznótor is csak félve.

T, mint tél

Tél. Amikor jég borítja a csatornát, a Köröst, hó takar körgátat, fát, házat. Amikor dermesztő hideg van. Rendes ember csak akkor megy ki a szabadba, ha más megoldás nincs. A gyerekek nem rendes emberek, nekik ez majdnem olyan, mint a nyár.

Tanulni alig kell. Hosszú szünet, s remélhetőleg jó darabig szén se lesz. Teljes hónap szabad, méghozzá a javából. Ondris is csak este tanul, amikor leveti az átázott göncöt.

A kályha mellett melegszik gatyá, harisnya, bakancs, kesztyű, korcsolya. Reggelre minden száraz, kezdődik előlről.

Már hatkor otthon van a család. Új könyv kerül elő. És milyen finom ez a pirítós kenyér. Fokhagyma rá, s a zsír megolvad, olyan forró. Ha odaéig, még jobb.

Ezeken az estéken rádiót is hallgattak. A keresztapa világvevőt varázsolt a néprádióból. Hogy csinálta, nem is sejtették. Még rövidhullámon is szólt. András szerint mind egyformán hazudik, majd ő megmondja, mi a nagyobb igazság. Amikor recsegett, lejjebb csavarták. Nem mintha így nem hallotta volna a fél utca. Sokan persze komolyan vették, vagy ezt, vagy azt.

Könyv és anya. Mindenki, akit szeretett, erről beszélt. A hazáról. Ha az édesanya befejezte a dolgát, még a regényeknél és költeményeknél is szebben mesélt a magyar hazáról. A szeme csillogott, átszellemült arca és hangja megfogta őt is. Haza és anya, ugyanazt kezdte jelenteni, mint még annyi más fiúnak. Van-e csodálatosabb, mint ez az érzés. Szülőföld, Corvin.

A tél. A tél az, amikor fehér minden. Fehér az ablak a jégvirágtól, ilyen az út, amikor jólesik valami sötét foltra nézni, amikor a szemnek megnyugvást jelent a távoli koszos góré, amikor a sápadt sas madár az egyetlen, aki mozdul a vége nincs határban. S nem tudjuk, hogy az ott delelő kútágas vagy állva fagyott varjú. Amikor a lehelet egybefagy, verébbel teli az árok, s a macskák inkább egérre vadásznak, mint rájuk.

Sokfajta tél van. Tél. Amikor a hó úgy fúj, hogy a szegény baka azt se tudja, mi is ő, hótorlasz-é, avagy mégsem. Amikor csönd van éjszaka, s csak az ebek vannak az ajtón kívül. Amikor tél van. Tél van vasárnap délelőtt is. A fák mozdulatlanok, a hótakaró szelídek mutatja magát, a keréknyom fölött szánok siklanak, s nem kapaszkodik senki utánuk. Ünneplőbe öltözünk, kezünket imára kulcsoljuk, s az jut eszünkbe, hogy mi lenne, ha a pap bácsi egyszer mise előtt úgy istenigazából leinná magát.

Mikor van tél? Amikor fél pillanatig az egyik fülét, aztán meg a másikat takarja a svájcisapka. A kucsma drága. Azért nem veszünk, kisfiam, mert belemennek a bolhák. Nem jó az. Nem is kell a gyerekeknek, nem szereti a bolhát. Elég, ha a dunyha alatt csípik. Néha már akkor is vakarózik, amikor pedig nincs is ott semmi. Valami azért csak lehet.

Az öreg pipát töm. Nem szól, meg se nyikkan. Nem úri dohánt szí, ő maga vágja. Évekig egy szót se szól, harákol. Amikor meghalt, a kis Kanalas gyerek egy kettesért eljárta a rókatáncot.

Éjjel hullott vagy fél méter. Lapáttal esnek neki. Út kell a kúthoz, a jószághoz, a kamrához, s rendőr nélkül is tudják, hogy út kell az embereknek. Út mindenhová.

Út a hó alatt. Adná az Isten, hogy akkora essen, amitől a házak is eltűnnek. Alagutat vájnak, a felszínen semmi sem látszódik. A hó megtartja a meleget, gatyára vetkőznek az utcán is. Szabad ég nem lenne. Minek az. A kútban megolvadna a jég, az orrukról lelesnének a jégcsapok. Tán még a fák is virágba borulnának. Galamb búgna, s a leányoknak rózsát adnának. Anyának gyöngyvirágot. Örülnének ottan neki.

A részegek merre lehetnek? Nem dülöngélnek biciklijükön, nem fekszenek hajnalig az árookban, és nem óbégatják tele az éjszakát. Mintha ilyenkor nem inna a részeges ember. Iszik az, nem kell féltetni. Termett annyi, hogy újig valahogy kihúzza. Aztán meg ott a kocsmá, mérnek ott, kérem. Ami marad, hazaviszi, jó lesz holnap. Az asszony forralt bornak lop egy-két kupicával. A részeg ember most csöndesebb, mert ott a párja. Nem úgy van az, mint jobb helyen. Az asszony odasóz, ha a fiatalúr túlzásba viszi. Szereti ő is, együtt isszák meg. Csak múljon már el ez a ronda tél.

Télen sokat ábrándoznak a gyerekek. A csillogás, ha előjön a nap, elvakítja őket. Földön vannak, vagy valami távoli csillagon, nem értik. Olyan fura minden. Mit érezhetett Ondris, amikor az ablakából azt vette észre, hogy a jégen tűz van. Az egész nádtermés ott ropogott. A víz ide-oda hullámozott körülötte, de vész mégse lett. Körbetáncolták, hejehujáztak, döngették a maradék jeget. Kezüikkel fölfelé kapkodtak. Nem értette, mi van. Messzi szigetek bennszülöttei tobzódhatnak így. Mintha részeg volna. Néz ki az ablakon. Látod, a barátaid, dorgálja az anyja, s újabb borogatást tesz rá.

A Mikulás nem túl érdekes. Karácsony aztán igen. Betlehemesek jönnek pénzért. A szülők a régi jó világot emlegetik, amikor narancsot meg szentjánoskenyeret ettek. Szalonnával, jegyzi meg, azahogy jegyezte meg, míg élt, a rossz máj, mindig okos vén tengerész, mert ilyenkor nem állta meg szó nélkül. Az íze még most is a számban van.

A fenyőfát a spájzba vagy a fűskamrába rejtik. De hát ki nem veszi észre. Az ajándék a ruhásszekrény polcáról kerül elő. Meglepetés, az aztán van, ha nem is a kívánt időben.

A Jézuskának hamar vége szakadt. Egyszer véletlenül fölébredt, amikor anyjáiék a fát díszítették. Nem cirkuszolt, nem is érezte magát becsapottnak, ilyesmire hogy gondolt volna, csak aztán valahogy kevésbé lett érdekes az egész.

Egyszer nagyon megharagudtak rá. Akkor már tizenhárom éves volt, veszett kedvű jampi lett belőle. Kitalálta, milyen meghökkenést vált majd ki, ha az utolsó pillanatban veszik észre, hogy eltűnt az ajándék. Kissé rosszul időzített, mert túl korán vette magához a neki szánt Verne könyvet. Az anyja rítt, mint a szopós malac, az apja megfogadta, nem kap többé semmit sem. A mama se tudta elviselni, hogy vége az ő gyermekkorának is. Hiszen talán egyedül ő hitt néha azokban az angyalkamesékben. Azóta egyre szegényebb a karácsony. S nemcsak az ének hiányzik. Ki is?

Egyszer nagy baj történt a római katolikus templomban. Esti misére, meglehet, vecsernyére gyűlt a nép. Megszállta az ihlet a Botyánszki családot is, és Szalaiékkal egyetemben kivonultak. Ünneplőben mindenki, az én gyerekem rendesen jár. Kalap, esernyő, meg ehhez hasonló, ami elmaradhatatlan a jobb népektől. Márpedig ők tisztességes corvini család. Aki így megy a templomba, csak az lehet. Az Isten meghálálja.

Botrányba fulladt. Valami megszállta a kölyköket, mert rémítő mocorgás támadt az első, gyerekeknek hagyott sorokban. A pap nagyban palástolta bosszúságát, legalábbis ő nem pissegett. De ha egyszer olyan mókás volt az öreg, ahogy pocakját a szószék peremének támasztotta. Mi lesz, ha legurul. És a kacaj tényleg gurult. Ez már föltűnő lett, megrángatták őket hátulról, tartsd a pofád, az anyád keserves, menjünk csak haza. Aztán amikor negyedórás pukkadozás után mégis fölemelték a fejüket, a kopasz fejét nem lehetett kibírni.

Micsoda szégyen. El kellett hagyni az arénát. Mert az esperes is megunta, kezdte rájuk meresztgetni a szemét. Bandi sógor odarohant, levert egyet az Ondris gyerekeknek. A Szalai srácok is megkapták a magukét. Jenő attól félt, hogy eltört a farcsontja, katonadolog.

A Szalai fiúk állandóan verekedtek. Ha együtt kellett menni valahová, az egyik előrement, a kicsi messziről követte. Ha valamelyik megállt, leült a másik is, az istennek se voltak hajlandók egymás mellett lenni. Nem fértek össze. Mindkettő hajóskapitány akart lenni, és nem tudták, hogy több dereglye is van.

A kolbászt viháncolva hozták haza a füstölőből. Röpült a szánka, perdült, farolt. Amikor hazaértek, az apjuk botot vett elő. Eltűnt kél szál vastag, corvini vastag! Hát az tényleg nagy érték, aztán mégse került meg. Föltúrták az út menti árkot, évekig haragban voltak a hentessel, mégse lett meg. A buszmegállónál néhány pasas ácsorgott, egy rohadt szót se szóltak.

A disznótort nagyon nem szerették. Anyáék feszt veszekedtek, ebből mi legyen, nem az, az hová kerüljön, tettél a katlan alá, van elég víz az abáló alatt, fokhagymát ki vág, nyomás vízért, vidd ki a vödröt és ez és az. Vízért aztán jól elmentek, ebédig a Körösön csúszkáltak. Sokan voltak, várni kellett.

Még délben megfelelt a finom savanyú-leves, de estére már csak a bor felé ácsingóztak. Abból aztán nem kaptak, a gyerekek befőttlé jár a sült kolbászhoz. A mandolinon nótá indult, valójában a legszebb ünnep volt. Karácsony? Angyalének. Szilveszter? Jókat röhöghettél a hangszóró mellett. De a toros vacsora utáni hangulat.

Reggelig tartott. A fél disznó biztos elment. A bendőbe meg kóstolónak. Rokonok, barátok, mindenki együtt volt, aki csak számított. Öt-hat fogás után kimerült az asszony nép is, meg a zabálok is, kártya s újabb bor került az asztalra. A mandolin most már magabiztosan szólt, s a felnőttek mennyi szép öreg dalt énekeltek.

Sok minden volt télen. A legkellemetlenebb a mandulagyulladás. Amíg ki nem vették, minden évben ráment két-három hét. Ez volt a legrosszabb. Láz, unalom, elgyötört test, labdacso, hőmérő, kanalas orvosság. Nyakig betakarózni, vizes ruha.

A pázsiton hóból, jégből két falat építettek. Vízrel locsolták, akár a hógolyót, amit gúla készítenek. Akit eltalált, hát. Nem is nagyon történt meg, mert biztos menedék volt a bástya. Össze se kellett húzódnia, másfél méter magas lehetett. A réseknél, akár a várkatonák a lőréseknél, megvárhatták azt a pillanatot, amikor ki lehet emelkedni. A lövést a legrosszabb esetben a fal bánta. Vigyázni ilyenkor kellett, mert ha a peremet trafálták el, az ott levők üvöltözhetnek. Közelroham alatt tilos, megtette a frissen gyömösölt havacska is. Akinek nem tetszett, jeget vett föl.

A jégen, hol a pályát jelölték, ruha puffant, vér serkent, bot röpült. Aki kori nélkül jött, jó volt mezítláb is, így rövid pályán még veszélyesebb hokis. Általában ők győztek, a mezítlábasok voltak az erősebbek. Valami nekik is kellett.

Amikor már szinte tavasz lett, a jég még jól bírta. Repedezett, olvadt, a hólé ráfagyott, több réteg állt egymáson. Ha beszakadtál is, a másik még megtartott. Ez volt csak a vad szórakozás. Addig ugráltak, míg aztán a jég tényleg betört alattuk. Egy lépés, ott még tiszta a levegő. Ha érezni, hogy már megnyílik, ugrás tovább. Ott a legélvezetesebb, ahol szakadni

lehet. A partnál olvadt hamarabb, az utakat, a még keményebb part menti részt nevezték útnak, szóval az utakat teljesen tönkretették. Jégtáblán evezni, milyen lenne, ha nem hulla jó.

A tél eleje se kutya, mert a jég még tiszta, jól lehel látni a repedéseket. Egy-két ujjnyi, ha rámész, elpattan. A kanálison úgy is át lehet csúszni, hogy bár mögötted recseg-ropog az egész, vészesen hajlik, többnyire mégis átér az ember. Kényelmetlen, ha a végén nincs lendület, leragadsz, s már el is nyelt a hullám.

Nyakig szakadni, az aztán a jó muri. Pedig többnyire derékig sem ér. Mégis hányan kerültek jég alá, hisz csak egy rosszul irányzott csúszás, s már el is tűntél. Ha meg úgyis benne vagy, mindegy, hadd nevéssenek a szárazon, sétálsz egyet a habokban. Ahogy lépsz, úgy szakad. Ha tényleg nyakig ér, kicsit más tészta.

A gát amolyan Himalája. Fölcipelik a szánkót és csussz, már lenn is vannak. Hárman-négyen rákapaszkodnak, egyedül csak a nagyok mernek. Ráhasal a mienk Ondris, célba vette a Havas alján elterülő kubikot és hopp, már föl is borult. Különbén jó szórakozás néhány mérföldet röpülni. Szerencséje volt, csak vagy száz métert ment, azt is csőcsacsi nélkül. Beakadt valami tegnapi szakadásba, s csúszott, csúszott szembe a lefagyott tábláknak. Leszedett mindent kézről, arcról, térdkalácsról. Hogy aztán otthon mit kapott!

T, most meg mint tavasz

A tavasz ott náluk a Körös. Ha fölolvad a fagy, a föld megbír, kiskabátban, sálban lepi el az emberiség. Mert mondanom sem kell, Körös nemcsak a Körös, a partja is. Mielőtt elmerülne a kavics, nyolcszor is eldobja magát a tarajaktól. A víz zöldellni kezd, a hosszú szűrkeség után egészen megfiatalodik. Leveleznek a fák, a partot beborítja a legújabb fű.

Úgy érzik, megjött. Amikor a kuruttyolás a ház falán is átrágja magát. Igen, a békák hozzák. Biztos jel, micsoda zúgás. A messze került corvini emberöltő után is ezt hallja a legszebb álmában. Mert álmukban itthon vannak, a szomorúfüzes, vadvirággal teli, kedves hidakkal átfogott, platánsoros, gesztenye-ligetes Körös-parton.

Olyan, mint a szerelem. A fák ágai kezdenek összenőni, s nem is hosszú hetek múltán elérik egymást. A fahíd tövében vízililiom, fönt a lombtetőn gerlepár szerelmeskedik. A fák alatt, ha csönd van, ha eljön a sötét, kéz a vállon, s a másik, ki tudja, honnan, a lányderékon.

Milyen különös a levegő. A mezei meg a hegyekből érkező szellő hozza. Szíved tágul, szerelmed nő, s azt hiszed, ezért élsz. Kifekszel a rétre, melletted vizesárok brekeg, s arcodba tavaszi csaják hullanak. Zsákszámba gyűjtitek, állítólag beveszik a patikában. Inggel, sapkával kergetitek a kis zizegőket. Ha nem fér a markotokba, gyufás skatulya lesz a raktár. A zsebek is megtelnek, az arcok, ezek a bámulatos gyermekképek kivirágzanak. Rózsák, pünkösdi rózsák nyílnak. Orcátlanok, ezzel sem elégednek meg. Mit nekik ez a lég, amihez csak a nyáreste fogható. A nedves hajtásokból újabb nádsípok készülnek. Búgnak, kelepelnek, finoman recsegnek gerlék, gólyák, gyerekek.

A tavasz milyen más. Ondris is elveszti a fejét. Istvánnal és Rózsival végigkergetik a Köröst egész az első fahídig. Lábukat lógatják a még hideg vízbe, a hídként szolgáló fatörzs egész csapat gyereket megbír, fröcskölnek, górálnak. Tegnap óta azon jár az esze, miképpen szorongathatná meg Rózsit. Rózsának már a melle is alakult, ilyenformán. Takaros, csinos kislány, nekem való. A fél terület szerelmes belé. Miki egyszer elköpte, hogy ha Rózsai lenne

a felesége, egész nívógyárat kellene vennie. Amikor hazafelé bandukoltak, Ondris kemény támadásba kezdett. Először csak szövegel. Hogy ez már elviselhetetlen, az enyém lesz. Jöjjön csak be ide a bokorba, megpróbáljuk. A leány kissé megijedt, a másik fiúhoz menekült. Szorosán átölelte, mész innen, te. Más se kellett Ondrisnak, dulakodni kezdett. Az árok felé cibálta a szende, tizenkét éves lányt, a barátja meg vissza. Végül elbőgte magát, épp ez kellett a máskor eléggé érzelmes gyerekeknek. Ahelyett, hogy vele pityergett volna, erősen fölhergelte magát. Érzi ő eléggé a szerelmet, mit teketóriáznak. Ha nem lenne köztük ez a kurva István, hogy mondtad, kurva, és bevágott neki a pajtása. Fölmászott a partról, könnyű olyan szeretőt fölszedni, akinek az apja lop. A pánik teljes lett, felváltva menekültek egymás elől. Hazáig kergették egymást. Hamar bekötik a lányom fejét, merengett a muter.

Miki arról nevezetes, hogy szerelmes levelet írt Rózsának. Az a félnótás öreganyja találta meg. Ej, mondtam én, kétségtelen. Megmondta a könyv, tizenhét éves korában három gyereke lesz. Aztán egy sem lett, hihi.

A tavasz a kutyaakasztás hónapja. Ilyenkor szokás aklot szétszedő disznó karikázására használt kötéllel a nyárfa derekára húzni. Öcsi fölmászik, vastag szöget ver belé. A kutya tombol, visít, káromkodik, még meg is fulladna, már nem sok kell hozzá, ha Szalai bácsi elő nem rohanna a szalmahúzóval. Érdekes, a kutya milyen nehezen akar megdöglenni. Tán félórát is csüngött, még sincs komolyabb baja. A szőr ugyan lejött róla néhány helyen, de még csak meg se fulladt. Nem jó hóhérok voltak, és közéjük vágta az ólajtót.

A kerítéstördelés még ügyesebb foglalkozás. Nagyon kell tudni futni. Nappal kiszemelik a házat, reggelre kelve nézi a gazda, hol itt a léckerítés. Mert ugye eltűnt. Ha nem is viszik el mindig az egészséget, a ház eleje általában üresen marad. Milyen jól ég a száraz deszka, a pázsit újra tündököl. Csöndesebben, meghallják a szomszédok. Égő husángok röpködnek, megkergültek ezek? Akkor vannak bajban, ha a kerítéstelenségre ítélt ház tulajdonosa a sövény mögött végzi a kis vagy a nagy dolgát, s meghallja a tördelést. Hű, de kell ilyenkor szedniük a lábukat, mert az efféle ember a legveszedelmesebb. Szedik, szedik, ám néha ez is kevés, mert éjjel az árok is mező, és holnap már Békészki bácsihoz, a corvini csodadoktorhoz biceg a ficamos illető.

Később csalánt szedtek, békalencsét halásztak, a kenderáztató annyi mindenre jó. Később nem szívesen jártak erre. Azt mondják, itt fulladt meg Jóska, emlékszel még rá, nyavalyatörős volt, egyszer a jégen jött rá. Valamit akart a derékig érő vízben, s megint elkapta a roham. Piócióval volt tele, amikor megtalálták, de gondolták, hogy ő az. Az áztató vize elmosta a vonásait.

A Dajkakertből behoztatok valamit. Általában hőscincért meg szarvasbogarat, de előfordult, hogy valami fityfene bevette magát a bőrötökbe. Igazság szerint hol kullancs, hol tövis, őz arrafelé annál kevesebb volt. A Dajkakert különben sem volt túl vonzó, valami rémes történetet rebesgettek. A háború után nagy Tarzan-örület volt, két legény odáig merészkedett, hogy tényleg teljesen elvesztette az eszét. A dajkakerti ösvény fölé fészket építettek, indából kötél, és amikor legközelebb arra ment egy öregasszony, egyikük ledobta rá magát. Elvágta a néni torkát.

Pünkösdkor kitört a lóverseny. Egy kereskedősegéd fölbiztatta András bácsit, hogy biztos tippet tud. Meg is tette a 7-est győztesnek. Az utolsó száz méterig valóban a 7-es volt az élen, de hát nem arra adják a pénzt, mert a végén csak ötödik lett. Még hogy ötödik, de kitört, s épp a fia fölött ugrotta át a korlátot.

Bábolnáról, Mezőhegyesről meg egyéb lovas helyekről jöttek a lovasok. A pejkákat nem volt hova tenni, az istállós házakhoz kötötték be őket. A kapura krétával kiírták, honnan hány darab. Többet aztán nem engedték a gyerekeket semmiféle lóversenyre. Pedig olyan diós cukrot máshol nem lehetett kapni.

Istvánt meg Ondrist együtt küldték ki a zsidpiacra. Használt ruha, cipő s egyéb limlom éktelenkedett a rongypokrócon. Ünnepkor ez a pokróc került szőnyegnek a szobába, bár akadt náluk szegényebb is. Ondris egyszer megjárta. Két cigány kérdezte, mennyiért adja ezt a koszos bakancsot. Egyedül maradt, mama elment szétnézni, a szomszédok gúnyosan figyelték. Nekik ez szakma, nem úgy, mint Ondriséknak. Kivágta magát, mit ad érte. Hallotta ő ezt másoktól is, mi mást válaszolt volna. Hogyhogy mit adok, semmit! Ilyen szerencsétlen embert még nem látott, hát nincs annak az árunak ára? Szidta, mint a lovát szokta, Ondrison nevetett az egész ócskapiac. Kofák, zsidárusok, kutyák, galambok, corvini gyerekek. Sírnivaló kellett volna.

A tavasz azonban tovább tartott. Költeményt szavaltak, sátoros ünnepen diadalkapuk alatt meneteltek, miegymás. A Körös megváltozott, tiszta lett a vize, s néhányan fürödni szöktek az iskolából. Estefelé valami különös virág nyílt valamerre, mert hetedhét utcában érezni lehetett. Idegen, délszaki illata volt, valami ismeretlen. Másnap hiába keresték, nem találták sehhol. Pedig volt. S nyár lett újra, észrevétlenül, de nagyon bátran. A Körös súgta meg.

A Pázsit, ott volt, hol már nincs, volt egyszer egy pázsit.

TARTALOM

Hogyan lettem plebánus	3
Anti-Werther	8
Szegény ember az árokparton	15
Pázsit	22